

Bütün dünya işçileri birleşiniz!

Aydınlık

Sayı: 15

İçtimaî, terbiyevî, edebî aylık mecmuadır

Mayıs 1923 – 1339

1 Mayıs için

Ey İşçi!.

Ey işçi!..

Bugün hür yaşamak hakkı seninken

Patronlar o hakkı senin almışlar elinden.

Sa'yinle edersin de "tufeyli"leri zengin.

Kalbinde niçin yok ona karşı yine bir kin?.

Rahat yaşıyor; işçi onun emrine münkad;

Lakin seni fakir etmede günden güne berbat.

Zenginlere pay verme, yazıktır emeğinden.

Azmet de esaret bağı kopsun bileğinden.

Sen boynunu kaldır ki onun boynu bükülsün.

Bir parça da evlatlarının çehresi gülsün.

* * *

Ey işçi!..

Mayıs Bir'de; bu birleşme gününde

Bî-şüphe bugün kalmadı bir mani önünde..

Baştanbaşa işte koca dünya hareketsiz;

Yıllarca bu birlikte devam eyleyiniz siz.

Patron da fakir işçilerin kadrini bilsin
Tazim ile, hürmetle sana başlar eğilsin.

Dün sen çalışırken bu cihan böyle değildi.
Bak fabrikalar uykuya dalmış gibi şimdi.

Herkes yaya kaldı, ne tren var, ne tramvay.
Sen bunları hep kendin için şan ve şeref say..

Bir gün bırakınca işi halk şaşkına döndü.
Ses kalmadı; her velvele bir mum gibi söndü.

* * *

Sayende saadetlere mazhar beşeriyet;
Sen olmasan etmezdi teali medeniyet.

Boynundan esaret bağına parçala, kes, at!
Kuvvettedir hak. Hakkımı haksızlara anlat.

Yaşar Nezihe

Enternasyonal

Sözleri: Eugéne Pottier

Musiki: Degeyter

Kalk ey lanetle damgalanmış

Aç ve çıplak mazlum dünya!

Zulme karşı yürekler yanmış,

Alevlenmiş bu dava!

Yıkalım bu köhne cihanı,
Kuralım bir yeni âlem:
Arzın sefil, mahkûm insanı
Arza hâkim olur o dem..
“nakarat”
Bu kavga son, en kati,
Şanlı bir harp olur.
Enternasyonal’le
İnsanlık can bulur.

Yok bize hiç kimsenin imdadı
Sultanlardan, vezirlerden!
Bizi bunlardan kurtaracak
Kuvvetimizdir ancak
Parçalayıp köhne zinciri
Hükmü ele almak için,
Kızgın iken dövün demiri,
Ocakları körükleyin!
“nakarat”
Bu kavga...

Demir kollu zahmet ordusu
Dünyada bizleriz ancak;
Zahmetkeşin fabrika, toprak;
Tembellere ölüm! Korku!
Cellâtların başında bir gün
Şimşek çakar, ölüm gürler!
Al bayrakla doğan parlak gün
Bize kurtuluş getirir!
nakarat
Bu kavga...

1 Mayıs

1 Mayıs hareketi, pek sıkı bir surette, amele metalibine bağlıdır ki, bunların başlıcası, birçok seneler, sekiz saatlik iş günü olmuştur. Bu matlabın menşeiini bulmak için 1789 İnkılâbı'ndan evvel ve sonraki zamana kadar çıkmak lazımdır. Fransa İnkılâbı yalnız siyasî değil aynı zamanda istihsal vasıtalarında büyük bir inkılâbı, bi'n-netice sermayedarlık nizam-ı içtimaisinin teessüsünü mucip olan iktisadî bir inkılâp oldu.

Vesait-i istihsaliyede mühim bir inkılâp yapan büyük keşifler: buharın havâssı ve buharın kuvvetinin istihsal ve nakliye vasıtalarına tatbiki, telgrafın keşif ve tekemmülü.. Hep tarihin bu devresine tesadüf etmişlerdir. Sermayedar soygunu ve istismarı da, bu zamandan itibaren işçi sınıfı arasında en müthiş tahribatını yapmaya başlamıştır.

Amele sınıfının merhametsizce istismarı; yeni zaman sanayiciliğinin beşiği olan İngiltere'de doğmuştu ve meşhur hayalperest sosyalistlerden Robert Owen'ın fikirlerinin tesiriyle, sekiz saatlik iş günü metalibi ilk defa ortaya atılmıştır. Bunu elde etmek için, amele ile patronlar arasında büyük mücadeleler olmuş ve nihayet 1 Mart 1838'de yapılması kararlaştırılan umumî hareket, işçiler arasındaki itimatsızlık, teşkilatsızlık yüzünden akim kalmış ve patronların muzafferiyetiyle neticelenmiştir. Bu harekete ön ayak olanlar haris İngiliz burjuvazisi ve gaddar patronlar tarafından fevkalade bir şiddetle mücazatlandırılmış ve kurtulabilenler de ecnebi memleketlerine ilticaya mecbur kalmışlardır.

Tarihte Chartism ismini taşıyan bu umumî amele hareketine sendikalizmin mübeşşiri olarak bakabiliriz. 1848 Avusturalya kıtasındaki Yeni Zelanda Adası'nın ziraat amelesi sekiz saatlik iş gününü zorla kabul ettirmişler ve 1856'da Melbourne' da toplanan muazzam bir amele mitinginde sekiz saatlik iş günü, bütün Avusturalya için kabul edilmiştir.

Amerika'da, işçiler, birçok zamanlar, bu matlablarının hükümet tarafından sulhen kabul edileceğini zannetmişler ve 1866'da Baltimore'da toplanan Amele Kongresi sekiz saatlik iş gününü kanunî olarak tespit eden bir kanun kabul ve tatbikini talep etmiştir. Fakat hükümet icraatını beklemekten usanan işçiler, 1884'de Şikago şehrinde toplanan trade union - Sendikalar Kongresi'nde sekiz saatlik iş gününü, bizzat kendi kuvvetleriyle, doğrudan doğruya sendikaların tesiriyle elde etmeye karar vermişler ve bunun için 1 Mayıs 1886 tarihini intihap etmişlerdir.

Kongre'nin kararı şu suretle idi: 1 Mayıs 1886 tarihinden itibaren sekiz saatlik iş günü kabul edilecek ve bütün amele teşkilatları bunun için hazırlanacaklardır. Bu karar, ertesi sene toplanan Washington Kongresi'nde teyit edildi.. Matlub olan, üç çeyreklik veya yirmi dört saatlik bir kuvvet tezahüratı değildi.. Bu nümayiş ve tezahür, amele metalibi elde edilinceye kadar devam edecekti. O zaman, Amerika'da trade union'ların, yani derneklerin 380,000'den fazla azası vardı ve şimendiferciler de bunlara dâhildi.

Bütün amele teşkilatları, bu umumî tatil-i eşgalin muvaffakiyetle tatbiki için tam iki sene büyük bir faaliyetle hazırlıkta bulundular ve bunun neticesi, Amerika'nın bütün büyük şehirlerinde işçi sınıfı gayet muazzam nümayişler yaptılar; 5000'den fazla grev oldu. Bütün sanayi merkezlerinde, ameleler işlerini bırakarak tezahürata iştirak ettiler. Şimendifer grevi gibi büyük grevler bütün hayat-ı iktisadiyeyi felce uğrattı.

Sermayedarlar ve hükümet adamları amele kuvvet ve tesanüdünün bu muhteşem tezahürü, mazlum ve esir işçilerin bu feveran ve isyanı karşısında, korkularından, cebir ve

kuvvete müracaat etmekten başka bir çare bulamadılar. Polis ve asker kuvvetiyle, haklarını istemekten başka bir kabahati olmayan zavallı işçileri katliam ettirmekten çekinmediler.

Fakat bu cebir ve şiddetlerin en vahşiyanesi; bu hareketin başına geçen ve Amerika'nın en hararetili ihtilal ocağı olan Şikago şehrinde olmuştur.

Bu şehirde, 3 Mayıs'ta (35-40.000) grevci amele kalmıştı. Patronlar, tatil-i eşgal eden amelenin yerine çalışmak üzere, kendi sınıfına ve sefalet arkadaşlarına hıyanet eden ve Avrupa'da (sarı) ismi verilen bir takım amele getirmişlerdi.

3 Mayıs akşamı on bin kadar grevci amele, büyük makine fabrikasında çalışan bu (sarı)lara karşı nümayiş yaptıkları esnada, polisler tarafından hücumu uğramış grevci amele üzerine ateş açarak bunlardan birini öldürmüşler ve yüzlercesini yaralamışlardır.

Bu cinayete karşı protesto etmek üzere, ertesi günü için bütün işçiler muazzam bir mitinge davet edildiler. Aynı zamanda amele gazetesi âtideki hitabı neşretti:

“Sınıf harbi başladı. Dün, fabrika önünde işçileri öldürdüler. Kanları intikam bağıyor! Bizi idare eden kaplanların işçilerin kanlarına susamış olduklarından kimse şüphe edebilir mi?

Fakat işçiler koyun sürüsü değildir. Onlar patron tedhişine amele tedhişiyle cevap vereceklerdir.

Ölüm, sefaletten hayırlıdır.

İşçiler öldürülürse, o suretle mukabele edelim ki hâkimlerimiz bunu uzun zaman unutmasınlar!

Bizi “Silah başına!” diye bağırtan mecburiyettir.

Dün, fakirlerin kadınları ve çocukları, kurşuna dizilen kocalarına ve babalarına ağlıyorlardı. Hâlbuki saraylarda zenginler, kadehlerini pahalı şaraplarla dolduruyorlar ve nizam-ı içtimaî haydutları şerefine içiyorlardı.

Izdırıp çekenler, gözyaşlarınızı siliniz.

Kalbinizin sesini işitiniz, esirler, isyan ediniz!.”

Bu hitabeye 15,000 amele cevap verdi. Bu muazzam mitingde Şikago'nun en meşhur hatipleri söz söylediler. Akşam olmuştu. Miting nihayet bulmak üzere iken, birdenbire iki yüz müsella polis ahali üzerine hücum ettiler. Bir gün evvelki cinayetlerini tekrar etmeye vakit kalmadan, ortalarına bir bomba düştü ve yirmiden fazlasını yere serdi. Fakat arkalarından diğer polis kuvvetleri geldi ve grevcilerle aralarında harp başladı.

Burjuvazi, bizzat tevlid ettiği bu karışıklıklardan istifade ederek vâsi mikyasta tevkifâtta bulundu. 21 Haziran Şikago amele rehberlerinden işçiler üzerinde en çok nüfuzu olanlardan sekiz tanesi mahkemeye verildi. Bunlar beynelmilel amele tarihinde **Şikago'nun sekiz kurbanı** diye meşhurdurlar..

Mahkeme pek uzun sürdü. Hükümet onları idama mahkûm etmek istiyordu.. Fakat, bombayı atan adamın onların arasında bulunduğunu ispat edecek hiçbir delil yoktu. Ancak yirmi birinci günü heyet-i udûl listesi tertip edilebilmiştir. 20 Ağustos'ta hüküm verildi.

11 Teşrinievvel 1887'de, on sekiz ay hapisten sonra bu sekiz kurbandan dördü idam edildi, biri idamından evvel intihar etmişti. Diğer ikisi de müebbet kalebentliğe ve on beş sene

hapse mahkûm edildiler.

Birkaç zaman sonra, mahkûmların masumiyeti meydana çıktı; fakat iş işten geçmişti.

Şikago'nun sekiz kurbanının mukaddes hatırası, bütün dünya proletaryasının kalbinde yaşıyor.

Fakat bu sefer, hareketin gayet derin kökleri vardı. Ortaya atılan şiarlar işçilerin şuurlu bir ekseriyeti tarafından anlaşılıyordu. Bu feci vakadan üç sene sonra, 1889'da Paris'te toplanan İkinci Enternasyonal'in birinci kongresi; bu sekiz kurbanın mahkûmiyetine karşı protesto etmek ve sekiz saatlik iş günü matlahına yeni bir kuvvet ve hamle vermek için, Amerika işçilerinin teklifi üzerine, muayyen bir günde bütün dünya işçilerinin umumî tatil-i eşgali suretiyle beynelmilel bir tezahür yapılması meselesini müzakereye karar verdi.

Fransa Amele Teşkilatları murahhası olan Raymond Lavigne kongreye şu mealde bir teklifte bulundu:

Muayyen bir günde, beynelmilel büyük bir nümayiş tertip edilecektir. O suretle ki, aynı zamanda bütün şehirlerde tayin edilen günde, işçiler, hükümetleri, iş gününü kanunî bir surette sekiz saate indirmeye ve Paris Beynelmillel Kongresi'nin diğer mukarreratını tatbik mecbur etsinler..

Lavigne teklifini kongreye arz etmeden evvel, Fransız Sosyalist Partisi şeflerinden Jules Guesde ve Paul Lafargue'ın bilhassa Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin şeflerinden Liebknecht ve Bebel'in bu husustaki fikirlerini öğrenmek istedi. Filhakika buna lüzum-ı kati vardı. Çünkü bu devirde, Alman Sosyal Demokrat Partisi kanun harici çıkarılmış, Bismarck istibdadı altında müşkül günler yaşıyordu. Fransız sosyalistleri; Alman sosyalistlerini; vahdet-i faaliyetlerinin temin ve takviyesine çalışılan beynelmilel proletaryadan ayrılmak veya Bismarck'a yeni bir katliam için fırsat vermek şıklarından birini kabul etmek gibi müşkül bir vaziyette bırakamazlardı. Liebknecht ve Bebel kahramanca cevap verdiler: "Tehlikenin fazlalığının ehemmiyeti yok.. Nümayiş zarurîdir. Olacaktır ve Alman sosyal – demokrasisi, beynelmilel vazifesini yapacaktır." Ancak bundan sonradır ki teklif kongreye arz edilmiş ve kabul olunmuştur.

Bu nümayiş için muayyen bir tarih tespit edilmiş değildi. Bu nümayişin her sene tekrar edeceğine dair bir işaret de yoktu.

Eğer nümayiş günü olarak 1 Mayıs intihap edilmişse, bunun sebebi, başka tarihî bir gün ileri sürülmüş olmaması ve Amerika Mesai Federasyonu'nun 1888 kongresinde, 1 Mayıs'ı, sekiz günlük iş gününü temin için, umumî tatil-i eşgal şeklinde yapılacak bir tezahür için intihap etmiş olmasıdır.

Demek, Paris'te toplanan İkinci Enternasyonal Kongresi 1 Mayıs nümayişini kabul etmekle, Bordeaux Sosyalist Kongresi'nce kabul edilen vasıta-i faaliyeti beynelmilel bir şekilde soktuğu gibi 1 Mayıs'ı intihap etmekle de, Müttehide-i Amerika Sosyalist Kongresi tarafından kabul edilen bir tarihe beynelmilel bir mahiyet vermiş oluyor.

Umumî tatil-i eşgal şeklinde 1890'da yapılan beynelmilel nümayiş bütün memleketlerde o kadar büyük bir muvaffakiyetle yapıldı ki 1891'de Brüksel şehrinde toplanan İkinci Enternasyonal'in ikinci kongresi bu nümayişin her sene, aynı günde yapılmasına karar verdi.

O zamandan beri, her sene 1 Mayıs'ta bütün memleket işçileri, umumî tatil-i eşgal ederek gaddar sermayedarlardan, hakk-ı hayatlarını istiyorlar.

İşte hülasa, 1 Mayıs beynelmilel tezahürünün menşei ve mahiyeti..

Denilebilir ki otuz seneden beri, 1 Mayıs'ın tarihi, bizzat amele hareketinin tarihidir. 1 Mayıs tarihi de, bütün amele tarihi gibi, birçok kahramanlıklarla, fedakârlıklarla ve amele menafii için, insaniyet uğrunda feda-yı hayat eden kurbanlarla doludur.

İlk senelerde, bilhassa sanayii ilerlemiş olan memleketlerde amele sınıfı, o kadar muazzam ve mütesanid kitleler halinde tezahüratta bulunmuşlar, o derece büyük bir azim ile gaddar ve kan emici sermayedar ve patronlardan haklarını istemişlerdir ki burjuvalar; her memlekette yegâne müstahsil olan ve iktisadî hayatın temel direğini teşkil eden amele sınıfının o yenilmez kuvvet ve tesanüdü karşısında müthiş korku heyecanları ve ölüm saatleri geçirmişler ve fırsat buldukları zaman ameleyi vahşiyane bir surette katliam etmekten çekinmemişlerdir..

Biraz evvel, Şikago nümayişi esnasında, işçilere karşı yapılan vahşiyane taarruzdan ve sekiz kurbandan bahsetmiştim..

Fransa'da ilk kanlı 1 Mayıs 1891 senesinde olmuştur. Bu vaka amele tarihinde *Fourmies* katliamı diye yâd edilmektedir. Filhakika Fransa'nın şimalinde kâin olan bu küçük şehirde, hükümet 1 Mayıs münasebetiyle tezahüratta bulunan gayr-i müsella işçiler üzerine Lebel tüfekleriyle mücehhez askerleri hücum ettirmiş ve çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar, merhametsizce katliam edilmişlerdir.

İşte 1 Mayıs'ın kısa tarihçesi ve mahiyeti..

Makaleme nihayet vermezden evvel, şunu söylemek mecburiyeti hissediyorum ki 1 Mayıs, Fransız burjuvazisininin 14 Temmuz'u, bizim burjuvazininin 10 Temmuz'u gibi bir bayram günü değildir. Çünkü 1 Mayıs işçi sınıfı için mesut bir maziye tes'îd etmiyor. Beynelmilel proletaryanın, işçi sınıfının mazisi, her şeyden ziyade, kaybolmuş hürriyetlerden, na-mütenahi ızdırıp ve mahrumiyetlerden, cebir ve tazyiklerden yapılmıştır. (Proletarya | işçi) sınıfı da bugün mevki-i iktidarda bulunan burjuvazi sınıfı gibi kendi inkılâbını yapıp da siyasî ve iktisadî esaretten kurtulduğu zaman ve ancak o zaman kendi 10 Temmuz'unu tes'îd edecektir. Bu mesut ve mukaddes gün gelinceye kadar, sermayedar cemiyetinin esir ve sefil işçileri için, ızdırıp ve mücadelelerle dolu bir maziye tes'îd eden bir bayram olamaz. Bugünkü şerait içinde 1 Mayıs, bütün işçi halkının gaddar sermayedarlardan gâsp olunan haklarını isteyecekleri ve milyonlarca insanın bir avuç muhtekir sermayedar tarafından esaret ve sefalet içinde bırakıldığı sermayedar cemiyetine karşı isyan edecekleri gündür.

1 Mayıs, memleketimizde, maalesef pek yanlış anlaşılmıştır.. Geçen seneye gelinceye kadar, 1 Mayıs'a, alelade bir çırpıcı veya Kâğıthane tenezzühü mahiyeti verilmişti. Büyük bir memnuniyetle şahit olduk ki bu yanlış ve muzır telakki, yavaş yavaş değişmeye ve Türkiye işçi sınıfı da beynelmilel 1 Mayıs gününün hakiki mahiyetini anlamaya başlamıştır. İstanbul'da geçen seneki 1 Mayıs, ecnebi işgali ve saray hükümeti tazyikatı altında bulunmamıza rağmen memleketimizde ilk defa olmak üzere, hakikaten işçi sınıfına layık ciddi bir surette yapılmıştır. Kuvvetle ümit ve temenni etmeye hakkımız vardır ki bu seneki 1 Mayıs, geçen senekinden daha muazzam bir surette yapılacaktır.

Çünkü, milletin serbest inkişafına engel olan dâhilî ve haricî kara kuvvetler devrilmiş ve işçi sınıfı daha ziyade şuurlanmışdır.

Biz diyoruz ki bu seneki 1 Mayıs; kendisine amele rehberi süsü veren, hakikatte ise, bilerek veya bilmeyerek sermayedar sınıfına hizmet eden bazı şahısların muzır ve tehlikeli telkinât ve faaliyetlerine rağmen, bütün işçilerin bir teşkilat altında birleşecekleri, kuvvetli ve mütesanid bir kitle teşkil edecekleri mesut ve tarihî bir gün olacaktır.

Sadrettin Celal

TÜSTAV

İntihabat

Ve

Yoksul ve Orta Halli Sınıflar

Meclis-i Millî intihabatı, hiç intizar edilmeyen bir zamanda başladı. Müdafaa Meclisi denmeye seza olan Büyük Millet Meclisi, İtilaf Devletleriyle sulhu akdedecek, bilfiil kazandığımız mevcudiyet haklarını resmen bütün dünyaya tanıttırdıktan sonra dağılacak ve halk kitleleri her türlü haricî endişeden azade bir tarzda yeni meclisi intihap edebilecek, kanaati herkeste mevcut idi. Tabii milletin selametiyle alakadar düşünceler, sulhu beklemeden ârâ-yı ammeye müracaat edilmesini icap etti. Fakat bu gayr-i muntazar karar herkesi hazırlıksız buldu. Bundan sonra da, intihabata kadar olan kısa müddet zarfında hiçbir cereyanın tebellür ve taazzi etmesine imkân görmüyoruz.

Zaten bu memlekette bundan sonra ancak üç türlü siyasî cereyan kabil-i tasavvurdur: 1) Bugünkü inkılâbı yapan ve yaşatmaya azmetmiş olanların temsil ettiği cereyan; 2) Derebeylik bakayası olan ananelere ve hanedan-ı âl-i Osman'a merbut olanları etrafında toplayan irticakâr cereyan; 3) Fakir işçi ve köylü kitleleri ve orta halli sınıflar lehine inkılâbımızı derinleştirmek, inkişaf ettirmek ve onu müşterek mülkiyete müstenit bir içtimaî inkılâba müntehi kılmak gayesini takip eden sosyalist cereyanı. Müktesep hukuku, fiiliyat ve tatbikat sahasına isal etmek için, birinci ve üçüncü siyaset uzun müddet el ele hareket edebilecek; ve herhangi bir fırsattan bi'l-istifade irticakâr bir vaziyet aldığı zamanlarda siyasî ve içtimaî inkılâp taraftarları, milletin ekseriyet-i kahiresiyle beraber, bir tek vücut gibi kara kuvvetlerin karşısına çıkacaklardır.

Fakat dâhilî siyasette, milletin daha ziyade zengin tabakalarına istinat eden müdafaa-i hukuk grupları efkâr-ı umumiyeye müspet bir içtimaî ve iktisadî program arz etmemişlerdir. Birinci grubun umdeleri, bütün milletin candan kabul ettiği inkılâp esasatı ile bazı müphem ıslahat tasavvurlarını ihtiva etmektedir. Hâkimiyet-i milliye ve istiklal-i millî, haricî ve dâhilî tehdit ve tehlikelere maruz buldukça, bila-istisna herkesin bunlarla iktifa etmemesi ihtimali yoktur. Ancak, yarın öbür gün sulh imzalanıp icraat ve müspet işler devresine girildiği zaman, vazıh bir siyaset-i iktisadiye kabul etmek ve açılacak geniş teşebbüsât-ı imariye ve sınıaiyeyi ona göre tanzim etmek ihtiyacı hâsıl olacaktır.

Önümüzdeki haftalar zarfında intihap edilecek Meclis-i Millî, sulhu tasdik ettikten sonra bu mudil ve nazik meselelerle karşılaşacaktır. Bunun için işçi ve fakir orta halli köylü kitleleri, kendi sınıf mukadderatlarını mevzubahis edecek bir meclise aza intihap etmeye davet edildiklerini nazar-ı itibara almak mecburiyetindedirler. Müstakbel mebusların, millî davaya pek sıkı bir tarzda merbut kimseler olmaları aranılacak en birinci şarttır. Fakat bunun yanında namzetler arasından işçi ve köylünün menafiine uygun bir tarzda devlet işlerini ve mesail-i iktisadiyeyi hal ve tanzim etmek kabiliyet ve temayülünde olanları seçmek de geniş halk kitleleri için hayati bir ehemmiyeti haizdir. Buna binaen işçi ve köylünün alelîtlak falan fırkaya müzaherete karar vermesi doğru olmaz. Mesela Müdafaa-i Hukuk gibi memleketimizi bir mevt-i muhakkaktan kurtarmış bir teşkilata müzaheret suretiyle, şükranımızı eda etmek hepimizin borcudur. Fakat bu müzaheret onun göstereceği her namzede muhakkak rey vermek demek değildir. Bu hususta iki ihtimal karşındayız: ya bu teşkilat amele sınıfının arzu ve itimat ettikleri şahsiyetler meyanından bazı namzetleri listelerine ithal eder ki, bu takdirde bu listelere rey vermek icap eder. Yahut da yoksul sınıfların nokta-i nazarlarını kayda lüzum görmez. O

zaman, kuvvetli bir siyasî teşkilata henüz malik olamadıkları için, ayrıca kendilerinin tayin ettikleri namzetler olmadığına göre, resmî listelerde isimleri geçen şahsiyetler meyanında içtimaî inkılâba en mütemayıl, en ileri fikirli ve sa'yin hukukuna en hürmetkâr olanları tefrik edip münhasıran onlara rey vermek muvafik olur.

Esasen işçi teşkilatları heyet-i müttehidesi de henüz resmen teşekkül etmediği için, İstanbul işçilerinin önümüzdeki intihabatta kendilerine mahsus bir liste üzerinde reylerini temerküz ettirmelerine ihtimal verilemez.

Elyevm Türkiye'de bir mevcudiyet-i resmiyeye malik, yoksul ve orta halli sınıflara dayanan ve onların menafiiini müdafaa eden yegâne siyasî fırka **Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi**'dir. Vaziyet-i hazıranın nezaketi dolayısıyla bu teşkilatın, ârâ-yı umumiyeye kendi namına namzet listeleri arz edip etmeyeceğini bilmiyoruz; fakat hiç şüphesiz, ileriye sürülecek namzetler arasından, inkılâbımızın inkişafı itibarıyla en muvafik gördüklerini, işçi sınıfına tavsiye edecektir. İşçi ve köylülerimiz bu fırkanın delaletinden vâsi mikyasta istifade etmelidirler.

* * *

İntihabatta her şeyden evvel gözetilecek cihet, her türlü müdahale ve maddi ve manevi tazyikten beri olarak reylerin verilebilmesini temindir. İktidar makamında bulunan en hüsn-i niyet sahibi şahsiyetler, en munsıf ve hürriyetçi firkalar bile, bütün millet namına vekâleten başında buldukları makinenin bahşettiği salahiyet ve sühuletlerden, kendi partileri hesabına istifade etmek temayülüne ekseriya mukavemet edemezler. Dünyanın hiçbir tarafında vaki olmamış bir mazhariyetle, şu geçirdiğimiz mücadele devresinde, bila-istisna tek milleti temsil eden ve etrafına toplayan hükümet-i hazıranın bu giriveye düşmekten kendisini muhafaza edebilmesini onun kendi şerefi namına şiddetle temenni ediyoruz.

Çok defa da hükümet partisi, cidden meşruiyet dâhilinde kaldığı ve müstağni davrandığı halde, onun mensupları, mesul heyetlerin rızası hilafına olarak, hükümet ve fırka nüfuzunu şahsî emellerine alet edinmeye çalışırlar ve muvaffak da olurlar. Müntehiplerin buna pek ziyade dikkat etmeleri icap eder. Zevahire bakılırsa hükümet partisi kemal-i serbestî ile reylerin verilmesi lüzumunu takdir etmektedir. O halde intihabat esnasında, bir yere intisabın verdiği cüretle başkalarının hukukuna tecavüz edenler olursa, bu gibilere karşı şiddetle protesto etmek her müntehibin vazifesidir. Serbestçe rey vermek imkânını bulamayanların istinkâf etmesi müreccahtır.

Bir milletin seviye-i içtimaiyesi intihabatta gösterdiği cesaret-i medeniye ile ölçülür. Her türlü tehdit ve tazyiklere rağmen kanaatini izhardan çekinmeyen milletler rüşd-i siyasîye malik olduklarını ispat etmiş olurlar. Bu milletler meyanına girdiğimizi göstermenin sırası gelmiştir. Tespit ettiğimiz hatt-ı hareketten, en şiddetli müdahaleler bile, bizi inhiraf ettirememelidir.

Bu şerait altında reylerimizi vereceğimiz namzetlerden ne gibi taahhüdât aramalıyız? Bunların en esaslılarını Aydınlık'ın bundan evvelki sayısında zikretmiştik. Bu sene amele günü olan Bir Mayıs, intihabat hazırlıkları içinde hulul ettiği için işçinin bu husustaki metalibi aynı zamanda **Bir Mayıs** dilekleri addolunabilir. Zira takriben kırk seneden beri teessüs etmiş bir anane mucibince, Bir Mayıs'ta işçi sınıfı bir taraftan sadece kollarını bağlamakla, nasıl bütün muamelat-ı beşeriye felce uğratmaya kadir olduğunu gösterir ve burjuvazyayı içtimaî inkılâp tehdidi altında titretir. Diğer taraftan da bizzat kendi azim ve iradesinden beklediği kati

kurtuluşu tahakkuk edinceye kadar, her sene hal-i hazır vaziyetini ıslah edici bazı metalib için mücadele etmeye ahdeder.

Bu asgari metalib tabii günün meseleleriyle ve hadisatıyla alakadar olur. İşçinin **Bir Mayıs** dilek ve istekleri o seneye isabet eden intihabat programıyla tetabuk eder.

Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi'nin kısım-ı mahsusumuza aynen dercettiğimiz beyannamesinde madde madde tespit edilmiş olan umde ve şiarlarda, yoksul ve orta halli sınıfların bugün için serdedilebilecek asgari metalibini hemen tam olarak mevcut bulduğumuzdan, namzetlere kabul ettirmek mecburiyetinde bulunduğumuz noktaları ayrıca buraya kaydetmeyi faydasız bulduk.

Hülasa kör körüne hareket etmeyelim. Had bir mücadeleye girişmek nabemevsim ise de, bir derin teşkilat ve tesisat devresine girmek üzere olduğumuzu unutarak, reyimizi rast gele istimal etmek de caiz değildir. Böyle bir ihmal kendimize ve mensup olduğumuz sınıfa karşı bir cinayettir. Kimseye ilan-ı husumet etmeksizin, işçi dostu ve içtimaî inkılâp mefkûresine merbut olanlara ve yalnız bu evsafi haiz ciddi ve namuslu şahsiyetlere rey vermeliyiz. İki senede, bir istimal etmek fırsatına nail olduğumuz hakk-ı hâkimiyetimizden, ancak bu suretle kurtuluşumuz lehinde istifade etmiş oluruz. İşçi ve köylü müdafilerinin mebzulen meclise girmelerini temenni ederim.

24 Nisan 923 Doktor Şefik Hüsni

İstanbul amelelerine

Grev

Stop!

Fren!

Zıkk!

Dur – du.

Amele

Başparmağını tele

Dokundurdu.

Akimülâtör, dinamo, motor, buhar, benzin

Elek – trik

Tırrrrrik

Dur – du.

Siyah tuğla bacalarda dumanlar donakaldı,

Koptu kayışlar.

“– Patron sabotaj var.

“– Koş telefona.

“– İşlemiyor.

“– Telgraf

“– Teller kesilmiş makine bomboş

“– Koş

Karşımda durma avanak

Hangarda ne varsa üstüne atlayarak

Koşun şehre

Kırk ikilik, tayyare, tank

Ne bulursanız

Yetiştirin.”

Birden

Bisiklet, motosiklet, otomobil, omnibüs

Tozu dumana kattılar dumana toza

Fakat

Yine birden

Ekşi boza,

Ne ileri

Ne geri

Pahh... Fıss...

Patladı lastikleri..

Geç kaldılar

Geç

Dan

Dan

Dan

Tıka taka frev

Edildi ilan

Umumî grev...

N. H.

TÜSTAV

3 Sekiz...

Gayet gariptir ki, ilmî ve mantıkî esaslar üzerine istinat ettiği iddia edilen bugünkü sermayedar cemiyetinde, sekiz saatlik iş günü; birçok zamandan beri, hiç kimse tarafından itiraz edilmeyen bir esas olarak kabul ve tatbik edilmemiştir. Bugün, hak, adalet ve insaniyet kelimelerini ağızlarından düşürmeyen sermayedar burjuvalara hatırlatalım ki, bütün memleketlerde, işçi sınıfı, sekiz saatlik iş günü için, uzun ve kanlı mücadelelerde bulunmaya mecbur kalmıştır.. Ne kadar işçiler, burjuvaların o kadar çok bahsettikleri hürriyet ve adaletten bir parçasını istediği için, sermayedar ordularının kurşunları altında can vermişlerdir?

Fakat bütün bu fedakârlıklar boşa gitmemiştir, çünkü ancak bu kanlı mücadeleler sayesinde ki işçi sınıfı haklarından bir kısmını kazanabilmiş ve bugün birçok memleketlerde, tarihî vazifesini ifa edip sukut eden ve kendiyile beraber bütün medeniyeti de harabiye sürükleyen sermayedar burjuvazi sınıfı elinden iktisadî ve siyasî iktidarı alarak, cemiyeti büsbütün yeni ve adil esaslara göre tanzim ve idare edebilecek, müteşekkil ve müteazzi yegâne kuvvet haline gelebilmiştir.

Mütarekeden sonra, beynelmilel burjuvazi sınıfı gayet korkulu günler ve aylar yaşamıştı. Bir taraftan da beş senelik harp neticesi meydana gelen müthiş buhran-ı iktisadî ve malî, diğer cihetten (müdafaa-i milliye) namına namütenahi mahrumiyetler ve fedakârlıklara katlandırılan, harpten sonraya ait yaldızlı vaatlerle ağız kapatılan amele sınıfı, harp biter bitmez bu vaatlerin yerine getirilmediğini görünce, derhal teşkilatlanarak o kadar şiddetli bir mücadele vaziyetine geçmişti ki son günlerini yaşadıklarını hisseden gaddar sermayedar ve patronlar, büyük bir kurnazlıkla, kendilerinin ve bütün sermayedar nizam-ı içtimaîsinin ortadan kalkmasıyla neticelenecek olan bu umumî kıyam ve isyanın önünü almak için, sekiz saatlik iş gününü kabul etmekten başka çare görmemişlerdi. Fakat maalesef, beynelmilel burjuvazi, bu korku saatlerini geçirerek mevkiini yeniden az çok sağlamlandırmış, diğer cihetten işçiler arasında, başlarına geçen hain rehberlerin muzır propagandaları neticesi ittihatsızlık baş göstermiş ve sermayedarlara karşı mücadele yerine uzlaşma ve yalvarma siyaseti kaim olmuş ve bütün bunların neticesi, patron ve sermayedarlar, taarruz kabiliyetini kaybeden ve günden güne zayıflayan amele sınıfına karşı tekrar hücum vaziyetine geçmişler ve birçok memleketlerde, sekiz saatlik iş gününü tekrar geri almışlardır.

Memleketimizde ise işçi sınıfı, Avrupa işçilerine kıyas edilmeyecek derecede feci bir vaziyettedir.. Sanayi merkezi olan büyük şehirlerimizde, İstanbul'da, Bursa'da, İzmir'de, Uşak'ta.. on iki ve hatta daha uzun müddet çalışan işçilerin miktarı yüz binlerle sayılır.

Son zamanlarda, tramvay işçileri, teşkilat, birlik ve mücadele sayesinde, sekiz saatlik iş gününü ve sair diğer metaliblerini kumpanyaya kabul ettirebilmişlerse de, çok geçmeden, sermayedarlara satılmış yalancı amele rehberlerinin hıyaneti neticesi amele arasında tesanüt ve mücadele kabiliyeti kaybolmuş, teşkilatları infisah etmiş ve neticede kumpanya hücumu geçerek, zorla kabule mecbur olduğu metalibi ve bilhassa sekiz saatlik iş gününü geri almıştır.

İşte bütün dünya işçilerinin ve Türkiye amelesinin bugünkü vaziyeti bu merkezdedir.

* * *

Sermayedar ve patronlar acaba sekiz saatlik iş gününü kabul etmemekte neden bu kadar ısrar ediyorlar; sonra sekiz saatlik iş gününün işçilere temin edecekleri menfaatler neden

ibarettir. Her şuurlu işçinin bütün bunları bilmesi ve bir takım safsata ve mugalâtalarla haksızlık ve mantıksızlıkları hak ve mantık olarak göstermeye çalışan bu patron ve sermayedarlar ve onların dava vekili olan münevverler karşısında ilmî delillerle mücehhez olması ve bu suretle davasını kuvvetle olduğu kadar ilim ve mantıkla da kazanacak bir vaziyette bulunması lazımdır..

Birinci sualin cevabı gayet basittir.. Sekiz saatlik iş günü, sermayedar patronların en hassas noktalarına, keselerine dokunacaktır. Çünkü bu suretle işçiler, tufeyli burjuvazi sınıfını yaşatmaya hizmet eden saatleri azaltacaklardır.

Sekiz saatlik iş gününün muarızları, delillerine ilmî bir mahiyet vermek istiyorlar ve bu tatbik edildiği takdirde istihsalatın azalacağını ve memleketin bu yüzden milyarlar kaybedeceğini iddia ediyorlar.

Her şeyden evvel şunu söyleyelim ki, bu adamlar insan sermayesini hiçbir zaman düşünmemişlerdir. Filhakika, bütün düşünceleri her ne surette olursa olsun para kazanmak olan bu adamlar için iş, bütün diğer şeyler gibi, arz ve talep kanununa tabi bir (meta)dır. Bu devletliler düşünemezler ki, sa'y ile sermaye arasında mevzubahis yalnız para meselesi değildir. Himaye edilecek olan insan hayatı vardır, bütün ırkın hayatı vardır. Temettü hırsı gözlerini bürümüş olan sermayedarlar münhasıran istihsalı düşünürler ve müstahsili unuturlar. Hâlbuki serveti yaratan, meydana getiren insandır. Maddi servetlerin israf edilmesi kaide olan bu sermayedar âleminde, insanî kuvvetlerin israfı gayet tabii görünür. Onlar unuturlar ki hayat-ı beşerin israfı cemiyet için her şeyden ziyade tehlikelidir.

Bunun içindir ki, sekiz saatlik iş günü istihsalı azaltsa bile, amele sınıfı bu matlabından vaz geçemez. Bunu müdafaa etmekle, dünyada en kıymetli ve yegâne malik olduğu şeyi, iş kuvvetini, sıhhatini, hayatını; yüksek kazançlar peşinde koşan sermayedarların tatmin edilmez iştihalarına karşı müdafaa etmiş oluyor. Soyanlarla soyulanlar arasında başlayan bu düelloda, bu mücadelede birinciler için zenginlik, ikinciler için hayat-ı beşer mevzubahistir. Fakat, istihsalı, müstahsilin sıhhat ve hayatı zararına kurtarmayı istemek tehlikelidir. Sermayedarlar, cemiyet-i hazırda içinde, menfaat-ı umumiyeyle ileri sürdükleri zaman, bu kelimelerle, yalnız servet sahiplerini kastediyorlar, yoksa memleketin hakiki menfaatini değil.. Bugünkü sermayedar cemiyetinde, hususi menfaatlerle milletin menafii arasında zıddiyet vardır. Bizim için, menfaat-ı umumiye, bütün servetleri meydana getiren milyonlarca şehir ve köy müstahsillerinin menfaatinden başka bir şey olamaz. Yoksa, insanların büyük bir ekseriyetinin zarar ve mahvına milyonlar kazanan beş on bin haram yiyicinin hasis menfaatleri tabiatıyla mevzubahis değildir.

* * *

Büyük âlimler ve mütehasşısalar tarafından yapılan ciddi tahkikat ve tetkikat neticesi anlaşılmıştır ki iş saatinin çokluğu, diğer şeraite (gayr-ı sıhhi evler, hıfzû's-sıhhaya gayr-ı muvafık şerait, gıdasızlık.. ilh) ilave edilince, işçilerde hastalıkların ve vefiyatın tezayüdüne sebep olmaktadır. Daü'l-küül ve bütün içtimaî hastalıklar, bilhassa ağır ve yorucu işlerde çalışan ve iş saati ziyade olan amelede en ziyade nazar-ı dikkate çarpmaktadır. Haddinden fazla uzun iş müddeti ve havasız, râtib, karanlık, tozlu ve zehirli gazlarla meşbu' atölyelerde çalışmak mecburiyeti işçileri hastalıklara karşı daha az mukavim kılmakta, onların bedenî ve fikrî kabiliyetlerini zayıflatmakta ve hayatlarının vasatisini azaltmaktadır. Bu iş şeraitinin muzır ve mühlik tesiraty yalnız nesl-i hazır üzerinde değil, aynı zamanda müstakbel nesil üzerinde de

kendini göstermektedir.

Muhtelif müşahede ve tetkiklerden ve istatistiklerden anlaşılmıştır ki, kazalar iş müddetinin uzunluğuyla mebsuten mütenasiptir ve hafta sonunda iptidasından daha ziyadedir.

Bu iddialarımızı muhtelif memleketlerde yapılan istatistikler ve tetkiklerle tamamlayabiliriz. Fakat maalesef yerimiz müsait olmadığı için bunu başka bir sefere bırakarak fikirlerimizi şu suretle hülasa etmek istiyoruz:

İşçiler için sekiz saatlik iş gününü, – istihsalde tenakusu mucip olsa bile – kabul etmek, hayatî ve fizyoloji[k] bir mecburiyettir. Bunun içindir ki Birinci Enternasyonal 1866 Cenevre Kongresi'nde bunu kabul etmiş ve o zamandan beri millî ve beynelmilel bütün amele kongreleri, iş gününün sekiz saate tenzilini talep etmişlerdir. Sosyalistler için sekiz saat azami olarak kabul edilmiştir. Onlar ümit ediyorlar ki işçiler mensup oldukları sanatlara göre, patronlarına, yedi, altı, hatta beş saat kabul ettirebileceklerdir...

Sekiz saatlik iş gününün, istihsalatı azaltsa bile, işçi sınıfı için hayatî bir mecburiyet olduğunu söylemişim. Hâlbuki birçok memleketlerde yapılan tecrübeler neticesinde, sekiz saatlik iş gününün, istihsalatı azaltmadığı ve bilakis çoğalttığı anlaşılmıştır.

Mesela, İngiltere'de, sekiz saatlik iş gününün tatbik edildiği sanayi-i hadidiye fabrikalarında, bir amelenin istihsal kabiliyeti yüzde on nispetinde ziyadeleşmiştir.. Bundan başka, sekiz saatlik iş günü işçilerin vaziyet-i sıhhiyelerini ıslah etmiş, hastalıkları ve kuûlcülüğü azaltmış ve amelenin fikrî ve ahlakî seviyelerini yükseltmiştir..

Yalnız amele cemiyetleri değil, bu mesele hakkında bi-terafane bir surette tedkikat yapan âlim ve mütehassıslar şu neticeye vasıl olmuşlardır ki: 8 saat uyku, tam bir istirahat ve vücuda biriken zehirli maddelerin ihracı için, 1 saat yemek, 2 saat hazım için lazımdır.. Bunlara işe gitmek ve gelmek, temizlik, eğlence ve istirahat, iş harici meşguliyetler için lazım olan saatler de ilave edilirse 1833'ten itibaren işçiler âlemi tarafından talep edileni, 3 sekizi buluruz.

Fabrika, bir harp meydanıdır ki orada amele; türlü kafalara, fena şerait-i sıhhiyeye, tozlara, zehirli kokulara ve uzun müddet çalışmaktan mütevellit yorgunluğa maruzdur. Bunun için onu bu harp meydanında mümkün olduğu kadar az bir zaman bulundurmamak lazımdır.

Beynelmilel sosyalizm âleminde büyük bir rol oynayan müteveffa Jules Guesde 1894'te Fransız Meclis-i Mebusanı'ndaki meşhur nutkunda demişti ki:

“Bir ordu efradı için azami selamet ve kurtuluş düşman ateşi altında asgari bir müddet kalmakta olduğu gibi, amele için de fabrikada asgari bir zaman kalmaktır.”

Fransız sosyalist mebusunun altın yazıyla yazılacak olan bu kıymetli sözleri bugün, Cihan Harbi'nden kurtulan beşeriyet için daha büyük bir mana ve ehemmiyeti haizdir. Çünkü bu işçiler ordusu bugün hem kemiyet hem de keyfiyet itibarıyla azalmıştır.

Milletin yegâne faydalı ve müstahsil unsurları olan işçileri himaye ve müdafaa etmek bugün her zamankinden ziyade kati bir mecburiyettir.

Makaleme nihayet vermezden evvel, sekiz saatlik iş gününün amele sınıfına temin edeceği menfaatleri maddeler şeklinde tespit etmek istiyorum.. Bunun bilhassa henüz kâfi derecede şuurlanmamış işçi arkadaşlarımızın tenviri hususunda büyük bir ehemmiyeti vardır.

1- Sekiz saatlik iş gününün ilk neticesi, işsizlik buhranına nihayet vermek ve

fabrikaların ve kumpanyaların kapılarını işsiz ameleye açmak olacaktır.

2- İşsizlerin teşkil ettiği (sınâî ihtiyat ordusu) çalışan ameleye artık rekabet edemeyecek ve sermayedarlar tatil-i eşgaller esnasında, grevcilerin mukavemetini bu işsizler vasıtasıyla kırdırmaya muvaffak olamayacaklardır.

3- Çalışan amele ile işsiz amele arasında bugün hüküm süren rekabetin nihayet bulması tabiatıyla ücretlerin ziyadeleşmesini mucip olacaktır.

4- Sekiz saatlik iş günü bütün işsizlere iş bularak ve yevmiyeleri yükselterek, amele sınıfına daha büyük bir istihlâk kabiliyeti verecektir ki, bu, muhtelif sınıf meslek erbabına muhtelif menfaatler temin edecektir:

A- İşçiler, daha fazla bir gıda alacaklarından kuvvetlerini tamir edebileceklerdir. B- Küçük tüccarlar ve esnafar yeni müşteriler bulacaklardır. C- Nihayet sermayedarlar (zeki) olsalar ve gözlerini milyon hırsı bürümemiş olsa, anlayacaklardır ki, amelenin meydana getirdikleri şeyleri istihlâk etmelerine müsaade eylemek, kendileri için vâsi bir mahreç temin etmek ve sermayedar nizam-ı içtimaîsini mahv ve harabiye götüren buhranların önüne geçmektir.

5- Fakat sekiz saatlik iş gününün temin edeceği en büyük menfaat, işçilerin, kuvvetlerini tamir etmeleri için sekiz saat uyku, sekiz saat istirahat ve hürriyete malik olmaları.

Bütün çalışanların malumudur ki, haddinden ve tahammülünden fazla bir iş altında ezilen ve bunalan işçilerde mücadele kabiliyeti yok denecek derecede azdır. Mütemadi mahrumiyet ve sefaetler ve ızdıraplar onların cesaretlerini kırar, isyan hislerini zayıflatır. Bunun içindir ki, geniş işçi kitlelerini teşkilatlandırmak, onlarda sınıf şuuru, sınıf tesanüdü uyandırmak, adetleri pek az olan fakat kuvvetli ve muntazam bir teşkilata malik bulunan sermayedar burjuvazi sınıfına karşı, mücadele açtırmak pek müşkül oluyor.

Bu itibarla sekiz saatlik iş günü, soygunculara karşı tevcih edilmiş keskin bir silah olacaktır. Bu suretle refahları bir derece yükselen işçiler, elde ettikleri serbest saatleri kendi kurtuluşları için mücadelede kullanacaklardır. Bu boş zamanları onların melekât-ı fikriyelerini tenmiye etmelerine, daha kabiliyetli ve hazır olmalarına müsaade edecektir.

İşte, 1 Mayıs günü bütün dünya işçileriyle beraber Türkiye işçilerinin sermayedar burjuvaziden isteyecekleri sekiz saatlik iş gününün temin edeceği menfaatler..

Sadrettin Celal

Türkiye'de Dernek Birliklerinin Teşekkülü

Memleketimizde cemiyetçilik başladığı tarihten bi'l-itibar amele cemiyetleri de teşekkül etmeye başlamıştır. Cemiyetlerin inkişafı Meşrutiyet'in ilanını müteakip imkân dahiline girmişti. 1324 senesinden beri muhtelif şehirlerde çeşit çeşit amele teavün cemiyetleri ve sendikaları ortaya atılmışlardı. Fakat hiçbir yerde, geçen seneye gelinceye kadar, ne bir şehirde mevcut cemiyetler arasında, ne de ayrı ayrı şehirlerde bulunan aynı mesleğe mensup amele teşkilatları arasında birlikler yapmaya teşebbüs edildiğini, çalışıldığını bilmiyoruz. İlk defa, geçen sene Bir Mayıs günü tezahüratının uyandırdığı şevk ile amelede tesanüt hisleri keskinleşmiş ve teşkilatların birleşmeleri lehinde kuvvetli bir cereyan husule gelmişti.

338 Temmuz'unda yekdiğerinden bi-haber dağılık teşkilatların bir birlik etrafında toplanmasını temin edecek esasları tespit etmek üzere bir konferans akd olunması hakkında **Türkiye İşçi Derneği** tarafından vaki olan teklifi bizzat amelenin tazyikiyle, dernek, sendika mahiyetinde olan teknil amele cemiyetleri kabul ile dernek merkez-i umumisine murahhaslarını göndermişlerdi.

Üç defa içtima eden bu Birlik Konferansı nihayetinde, esas itibarıyla birleşmek lüzumu tasdik kılınmış ve buna bir şekl-i resmî vermek vazifesi bir daimî komisyona havale edilmişti. Bu komisyonun mesaisi, vaziyeti hakkıyla kavrayamayan bazı murahhasların yanlış nokta-i nazarlarında ısrar etmeleri yüzünden akim kalmıştı. Fakat bu suretle ilerisi için zemin hazırlanmış oluyordu.

İstanbul'un idaresi millî hükümete intikal ettikten sonra, Aydınlık'ın on üçüncü sayısında izah ettiğimiz vechile, amele teşkilatları yeniden birleşmek temayülleri gösterdiler. Bu defa mebus Numan Usta'nın teşvik ve davetiyle içtimalara mübaşeret edildi. İlk içtimalara takriben on altı cemiyetin murahhasları iştirak etmişti. Tedricen bu miktar azaldı. Lakin belli başlı teşkilatlar sonuna kadar müzakerata devam ettiler.

Müntehap bir heyet tarafından kaleme alınan nizamnamenin tetkiki hitam bulmadan, İzmir İktisat Kongresi küşad edildi. Teşkilatlar Birliği Meclisi'nin müzakeratını idare eden azaların İzmir'e azimeti, faaliyetin tatilini mucip oldu. Bu suretle de bir buçuk ay kaybedildi.

İzmir'den avdetimizde Birlik Meclisi yeniden faaliyete geldi. Kongre'de teşkilat hususunda kabul edilen esasat dâhilinde, mevcut nizamnamenin tadili kararlaştırıldı.

Bu esasatı şuracıkta, telhis etmeyi muvafık buluyoruz.

İstanbul'da yapılan birlik faaliyeti bütün Türkiye'yi şamil bir ittihad müteallikti. Halbuki amele kuvvetlerinin tevhidine evvela şehirlerden başlamak lüzumu Kongre'deki amele grubunda takarrür etti. İzmir'de ittihaz olunan bu mukarrerata nazaran işçi teşkilatının temeli, hücre-i asliyesi, dernek yani sendika olacaktır. Amele Derneği, bir mesleğe, bir şirket veya fabrikaya veya herhangi bir şube-i sa'ye mensup işçilerin vücuda getirdikleri teavün ve müdafaa-i hukuk cemiyeti demektir. Nizamnameleri pek derme çatma ve mütehalif olmakla beraber, bugünkü işçi cemiyetlerinin her biri birer dernek addolunabilir. Yalnız bunları asrî bir şekle sokmak ve henüz teşkilattan mahrum zümreler için yeni baştan dernekler tesis etmek icap eder.

Bir şehirde veya sanayi merkezinde bulunan işçi dernekleri, her birinin mesul murahhaslarından mürekkep bir heyet-i merkeziye tarafından idare olunan bir mahallî dernekler

birliği teŖkil edeceklerdir. Birlik, iŖçi sınıfının umumî menfaatlerini müdafaa, amele hareketini idare edecek, hususî iŖlerinde, derneklerin istiklalini ihlal etmeyecektir.

Memleketin muhtelif yerlerinde bu tarzda birlikler teŖekkül ettikten sonradır ki bunların tevhibi ve bütün Türkiye iŖçi sınıfı namına hareket etmek, söz söylemek ve iŖçiliđe müteallik mesaili devlet makamat-ı resmîyesi nezdinde müzakere ve halletmek salahiyetlerine malik bir müessesenin vücuda getirilmesi mevzubahis olabilecektir. Zamanı gelince birliklerin kongrelerce müntehap mümessillerinden mürekkep bir “*Türkiye İŖçi Dernek Birlikleri İttihadı*” teŖkili mutasavverdir.

Bu esasata nazaran İstanbul'da hal-i faaliyette bulunan Birlik Meclisi'ne, İstanbul muhitinde mevcut ve teŖekkül edecek olan cemiyetlerin bir birliğini veya heyet-i müttehidesini yaratmak vazifesi düşüyor.

* * *

Bu heyet-i müttehida tabirinin nereden çıktığını izah etmek mecburiyetindeyiz. İstanbul'da son zamanlar türeyen, müteveffa Sosyalist Partisi'ni andırır, acayip bir amele cemiyeti vardır. Asıl İstanbul amele sınıfını pek o kadar alakadar etmeyen ve kaydedebildiği azanın yekûnu yüz elliye aşmayan bu cemiyet “*İstanbul Amele Birliği*” unvanını taşımaktadır. İsminden de anlaşılacağı üzere bu küçük teŖkilat fertlerin bir birliğidir. Ve bu sıfatla yakın zamanlara kadar, teŖkilatların Birlik Meclisi'ne murahaslarını göndermekte idi.

İzmir mukarreratına tevfikân teŖkilatlar birliğinin, nizamnamedeki diğer tadilat meyanında ismini de “İstanbul Umum İŖçi Dernekleri Birliği'ne” tebdil etmesi, o zamana kadar mütevazı bir vaziyet muhafaza eden Amele Birliği mümessillerini hiddetlendirdi. Amele sınıfını intihap dalaverelerine alet etmek maksadıyla teŖkil edildiği cümlenin malumu olan bu birlik, ikna tarikiyle, layık olmadığı için kazanamadığı rağbet ve ehemmiyeti, ihafe ve tedhiŖ ile temin edebileceği zehabına kapıldı. Ve bu isim müŖabehtini vesile edinerek ve güya sonuna kadar kendisinin de mukarreratını kabul ettiği Birlik Meclisi'nin, salâhiyettar azalardan mürekkep bulunmadığı iddiasını ileri sürerek, meclisin bundan üç hafta evvelki celsesine karşı bir baskın tertip etti. Bu cemiyet mensubîninin mühim bir kısmı, otuz kırk kiŖiden ibaret bir kafiye, elebaŖlarının maiyetinde, Türk Mürettibîn Cemiyeti'nin dairesini gürültü, patırtı ile istila eyledi. Ve içinde ilmî ve meslekî münakaŖat cereyan eden saf ve sakin havayı kin ve haset ve tefrika avazeleriyle ifsad etmeye çalıştı. Bu mürettep komedyâ bir saat kadar devam etti. Akıl ve mantık ile ve olan biten ile alakası olmayan abuk sabuk laflar tabiatıyla meclis azalarına zerre kadar heyecan vermedi. Amele sınıfının hakiki mümessilleri soğukkanlılıklarını sonuna kadar muhafaza ettiler. Bu iğfal edilmiş efendilere yanlış kapı çaldıkları anlatıldı. Nihayet geldikleri gibi çekilip gittiler. Bilmiyoruz, ümitlerine büsbütün makûs bir tesir yaptıklarının farkına vardılar mı? Fakat matbuat bu iş bozanları hakiki mahiyetlerinde teŖhir etti.

Bu gelici geçici fırtınayı müteakip, herkes teŖkilatlar birliğinin lüzumunu daha derin bir Ŗuurla hissetti. Ve eskisinden daha büyük bir azim ile çalışmak ve bir saat evvel müspet bir neticeye varmak kararlaŖtırıldı. Ne yaptığını bilmeyen veyahut çok iyi bilen birkaç gafil veya menfaatperestin amele hareketini hakiki istikametinden inhiraf ettirmeye matuf teŖebbüsleri, ancak kudretli bir teŖkilat kayasına çarptığı takdirde iŖçi sınıfına zarar iras edemeden dağılırlar. Bu ayarda bir teŖkilatın hemen vücuda getirilmesi lazımdır. Ve Birlik Meclisi bu lüzumu takdir ile, her türlü itirazın önüne geçmek için ismini “*İstanbul İŖçi TeŖkilatları Heyet-i Müttehidesi*”ne bi't-tahvil nizamnamesini tamamladı.

Bugünden, İstanbul Umum İşçi Teşkilatları Heyet-i Müttehidesi mevcut addolunabilir. Zira resmî bir mevcudiyet ihrazını beklemeksizin mühim mesail zuhurunda müttehiden hareket edilmesi şimdiden mukarrerdir. Yalnız önümüzdeki intihabat dolayısıyla, sırf, bu esnada bir rol oynamak gayesi takip edildiği faraziyesine meydan vermemek için Heyet-i Müttehede'nin resmen teşekkülünü, intihabatın icrasından sonraya talik hususunda murahhaslar müttefik kalmışlardır.

* * *

Bu teşebbüse iştirak eden veya teşekkülden sonra girmeyi vaat eden cemiyetler, hemen hemen İstanbul'da teşkilat altına alınması mümkün olan teknil işçileri ihtiva etmektedir. Takribî bir hesap ile Heyet-i Müttehede mensupları, açıldığının akabinde on beş bini bulacaktır. Ciddi ve devamlı bir gayret ile bir iki sene zarfında bu adedin kırk bine erişeceği aşikârdır.

Boş güdümlerle yalancılıktan bir mevcudiyet göstermeye çalışan Amele Birliği demekle maruf sümme't-tedarik cemiyete gelince, yegâne maksadı intihabatta bir entrika çevirmek olduğundan, hadisat rüzgârı bunu yakın bir âtide silip süpürecektir. Her işin mebbeinde böyledir. Külâh kapmak ve sivrilmek emelleriyle birçok yabancı unsurlar da yeni cereyanlara karışırlar, asıl alakadarlardan ziyade işi benimserler. Çırpınırlar, tepinirler. Fakat iktisadî amillerin önüne durulmaz tazyikiyle muayyen istikametlerde vekayi yürür, arızî sebeplerden bulanmış bir sudaki mevadd-ı ecnebiye gibi yavaş yavaş bu nevi çığırtkanlar, maceracılar içtimaî hareketin tortusunu teşkil eder ve hareket şayan-ı arzu safiyet ve berraklığıyla, matlub olan istikamette maksad-ı aslıye doğru ilerler. Bu maksat da işçi sınıfının kendi kuvvetiyle elde edeceği hakiki ve kati kurtuluşudur.

* * *

Anadolu'daki kardeş teşkilatlar hakkında da birkaç kelime söylemek istiyoruz. Maatteessüf bunlar henüz pek yeni ve iptidâî bir halde olduklarından hikâyeleri de kısadır. Evvela büyük bir işçi merkezi olan İzmir'i ele alalım. İzmir'de, bir istatistik yapılırsa kadın ve erkek takriben otuz kırk bin işçi kaydolunabilir. Bunlar şimendifer, tramvay, sanayi-i nesciye ve alelumum fabrikalar, üzüm, incir ve palamut, meyankökü, liman işçileridir. En eski amele teşkilatı tütüncülerinkidir. İktisat Kongresi İzmir işçilerinde büyük bir teşkilat hevesi uyandırdı. Genç ve azimkâr arkadaşlar bu işi başarmayı deruhte ettiler. "**İzmir Kasaba Şimendifer Derneği**" vücut bulmuş gibidir. Bu arkadaşlarla bir umumî içtimada hasbihal etmek fırsatına nail olmakla müftehirim. Tramvaycılar da derneklerini kurmak arzusunu besliyorlardı. Yemiş ve palamut ameleleri de yakın bir âtide birleşeceklerdir. Ve şimdiden bu derneklerin bir birlik etrafında kuvvetlerini teksif etmeleri mukarrerdir.

Ankara'da Numan Usta'nın idare ettiği bir işçi birliği vardır. Fakat amelenin ekseriyeti Adapazarı'na nakledildiği için, kayda değer bir faaliyet ibraz etmesine imkân-ı maddi kalmamıştır. Geçen sene bu teşkilat Bir Mayıs tezahüratını iyi bir tarzda tertip etmeye muvaffak olmuştu. Ahîren, Almanya'da tahsil etmiş bir genç işçinin riyaseti altında bir yeni dernek teşkil edildiği istihbar edilmiştir.

Adapazarı'ndaki İmalat-ı Harbiye arkadaşlarımız, vücuda getirdikleri teşkilatı, bihakkın amele menafiini müdafaa edecek mükemmelliyyete isal için ellerinden gelen hiçbir fedakârlığı esirgememektedirler. Bunların başında **İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi** azalarından Osman Alp ve İsmail Hilmi gibi pek azimkâr ve yılmaz şuurlu işçiler bulunduğu için muvaffakiyetlerinden eminiz.

Zonguldak ve Ereğli kömür havzalarında da teşkilat için çalışan genç işçiler varsa da, henüz nizamnameleri İktisat Vekâleti'nce tasdik edilmediğinden, sermayedarların istismarına karşı koyacak bir kuvvete malik değildirlir. Bu havalide çalışan amele pek cahil olduğundan kendilerini şuurlandırmak işi pek çetin olacaktır.

Mersin'de "Doğru Öz" gazetesi sahibi Ata Çelebi ve arkadaşları, işçileri taazzi ettirmeye çalışmaktadırlar.

Sulhun imzasıyla başlayacak imar ve iktisadî inkişaf devresinde seri adımlarla işçi sınıfı çoğalacağından, bu zayıf teşkilatların da aynı süratle kuvvetleneceği bedihidir. Memleketimizde sermaye hemen münhasıran ecnebilere ait olduğundan, gittikçe daha büyük bir vuzuh ile ve işçi sınıfının göstereceği kuvvet ve kudretle mütenasiben, her işin erbab-ı mesainin menafine göre tanzimi icap ettiği anlaşılacaktır.

24 Nisan 923

Doktor Şefik Hüsni

Hapishanede

Bu ıssız ve uğursuz zindanda çürüyüp gidecek miyim?

– Asla. Asla yoldaş! Onlar bizi mahv ve ifna edemedi inkişâp etrafındaki duvarları yıkacaktır.

– Baksana, yeryüzünün saf havasını, hayat-bahş güneşin ziyasını bile çok gördüler.

– Evet bizi berbat kalelere, karanlık mahbeslere defnedebilirler, fakat mefkûreyi de esir ve hapsedemezler ya! O bize tesellidir, yâdıyla gözlerimiz büyülenir, gönlümüzde ilahi bir güneşin parlayıp tutuştuğunu duyarız. Kanımız yeni bir kudret ve kuvvetle cevelan eder.

– Ellerimizi, kollarımızı gergin ipler, keskin tellerle bağladılar, ayaklarımıza, boynumuza ağır zincirler vuruyorlar.

– Ah, kanımızla gıda bulan zalimler!.. Bırak vursun, bütün hırsı ve gayzıyla kudursunlar.. Eceli gelen köpekler de dört yanlarına salmazlar mı.

– Didişiyoruz, çarpışıyoruz, bu herifler ondur, bizi alt ediyor.

– İyi ya.. Biz de on defa ayağa kalktık ve yakalarına sarıldık, daima dövüşeceğiz bugün de, yarın da. Öbür gün de.. Ve nihayet hakkımıza kavuşacağız.

İstanbul: İbrahim

Kadının Hakkı

Birçok asırlardan beri kadın, hakkı tanınmayan bir esir hayatı geçirmiştir. Ta en eski devirlerden beri kadınları, kendi zevklerinin şahsiyetsiz ve mutî bir aleti olarak kullanan erkekler ve kendi eserleri olan cemiyet, onları bütün bu esaret hayatına boyun eğerek tahammül edebilmeleri için, bütün ilmî ve içtimaî cereyanlardan uzakta bulundurmışlar, onların bütün haklarını inkâr etmişler, tam manasıyla dûn bir vaziyette; silahsız, mukavemetsiz bir halde bırakmışlardır. Fakat bu zulüm gören ve ezilen kadınları, ikiye ayırmak lazımdır. Birinci kısım aristokrat ve burjuva sınıflarına mensup olan zengin kadınlarıdır ki, onlar esasen erkeklerin bu zulüm ve tahakkümünden az çok kurtulmak çarelerini bulmuşlardır; maruz kaldıkları bu tarz hayattan memnundurlar ve şikâyet etmezler.. Onlar zengindirler, hayatın bütün yükünü omuzlarında taşımaya ihtiyaçları olmadığı için az çok malumat sahibi de olmuşlardır. Zevk, para, elmas her şey onlarındır. Elmaslarının şaşaası, birçok parasız hatta ekmezsiz, kızların gözlerini kamaştırır, verdikleri ziyafetlerin artıkları birçok açları doyurmaya kâfi gelirken, basık tavanlı karanlık odalarda, birçok çıplak çocuklu kadınlar ve kızlar, bir lokma ekmeği büyük bir nimet sayarlar.

Bu kibar! hanımlar, moda salonlarına etek dolusu para dökerlerken zavallı fakir kadınlar, entarilerini yamayacak bir parça bez bulamazlar. Bunlardan birçokları ızdırap ve azap ile dolu bir hayatın sevkiyle bir lokma ekme parası mukabilinde veya gözlerinin önünde parlayan incilerin, elmasların, bütün zengin kadınlara mahsus süslerin cazibesine kapılarak gençliklerini, aşklarını, vücutlarını satarlar, muhtaç oldukları ekme parasını veya gıpta ettikleri süsleri kendilerine veren haram yiyici züppelerin baştan çıkardıkları bu bedbaht kadınlar artık bu pek yüksek ve namuskâr! burjuva kadınların öğrendikleri birer mahlûk haline girerler. O yüksek kadınlar ki, hiçbir şeye ihtiyaçları olmadıkları halde sırf zevk ve eğlenceleri için pek sayan-ı nefret gördükleri bu şeyleri gizli bir surette yapmaktan çekinmezler. Hakikatte asıl sayan-ı nefret mahlûklar kendileridir ve namuslu cemiyetlerden kovulmaya onlar layıktırlar.

O sefiyeler ki, refah ve saadet, hayat, para, zevk ve eğlence kendileri için olduğu halde, en mukaddes şeylerini – bir lokma ekme kazanmak için değil, para, mücevher, otomobil, mukabilinde; – feda etmekte şeytanî bir zevk duyarlar.

Fakat sizler, ey bu mülevves cemiyetin kurbanları olan zavallı kızlar, kadınlar!. Kim bilir kalpleriniz bu hayattan ne kadar müstekidir; kim bilir ruhunuzda aile, çocuk, saadeti için ne derin bir aşk gizlidir!. Bu derece elim bir ızdırap ve azap hayatına layık olmak için ne günah işlediniz! Fakat asıl günah bizlerindir. Bütün bu levsleri, haksızlıkları gören ve anlayan fakat yine insanlık vazifesini yapmayan münevver kadınlığıdır. Dünyanın birçok yerlerinde yüksek ruhlu kadınlar ve kızlar, ezilen, ölen ve ızdırap çeken hemşirelerinin hürriyet ve saadetleri için hayatlarını feda ederek çalıştılar ve çalışıyorlar. Fakat Türkiye'nin bu Louise Michel'leri, Rosa Luxemburg'ları, Clara Zetkin'leri, Kolontay'ları nerede?..

Biz münevver Türk kadınlarının bu lakaytlığı ve ataleti, insaniyetin hiçbir zaman affedemeyeceği hatalardandır. Artık anlamalıyız ki bizim dünkü, bugünkü, her zamanki vazifemiz; kadınlığın ve bilhassa çalışan ve ızdırap çeken kadınlığın haklarını tanıtmak için anlaşmak, teşkilatlanmak, birleşmek.. ve mücadele etmek.. ve dünyanın her köşesinde bu uğurda çalışan hemşirelerimizle tesis-i münasebet eylemek.. Ancak o zamandır ki insanî vazifemizi yapmış ve günahlarımızdan kurtulmuş oluruz. Bize hakiki saadeti, insanî hayatı vaad eden sosyalizmin teessüs etmesi, mahrumiyet ve ızdırap sıtmaları içinde kıvranan zavallı

hemşirelerimizin hürriyet ve saadete kavuşması, gözyaşlarının dinmesi, nasır bağlamış ellerin rahat etmesi ve yalnız hakiki bir aşk ile ailelerin kurulması için bu mukaddes mücadeleye gireceğiz; insaniyetin ve hakiki aşkın zaferi için, yorulmadan, korkmadan ve her türlü mahrumiyetlere ve fedakârlıklara katlanarak diğer memleketteki hemşirelerimiz gibi çalışacağız. Yakın bir istikbalde, sosyalizmin kızıl nurlu ışıkları altında, yeni ve mesut cemiyet teessüs ettiği zaman bütün meşakkatlerimizin, ızdıraplarımızın mükâfatını alacağız..

1 Mayıs.. Gönül istiyor ki, bütün kâinat taze hayat bulurken, çiçekler açılır, tabiat gülümserken, bizim de fikirlerimiz ve kalplerimiz hayata, hakikate, insaniyete açılsın; bizim de damarlarımızdaki kan coşkun bir nehir gibi cevelan etsin.. Ve bu kuvvet ve ulvî heyecanla hak ve hürriyet ve kurtuluş mücadelesine atılalım..

Leman Sadrettin

TÜSTAV

Gencin Ümidi

Ağaçların yaprakları dökülmüştü. Gök kapalı.. Ufuk karanlık... Geceler çok, çok soğuktu. Hele.. Kemiklere kadar işleyen uzun sayhalı, nereden doğup nereye gittiği belli olmayan vahşi rüzgârlar!

Bu belki bir kış!

* * *

Kardeş, baharı görüyor musun? Sular yataklarından taşıyorlar. Gözün alabildiği topraklarda bin renk kaynaşiyor... Hele, ağaçların yeşil tomurcuklarını, açmaya başlayan beyaz, pembe çiçeklerini görmek.. Oh tabiat, soğuktan sıcağa, esirlikten, serbestliğe, ölü bir duruştan, şen bir hayata akıyor, atılıyor gibi.

* * *

Niçin, çalışan insanların – elleri nasırlı, alınları terli insanlarla, kafaları yorgun insanların – en hudutsuz bir mana ile, hayatı bir kıştan, bahara atlamayacak?

Niçin “beşeriyet”ten “insaniyet”e kavuşulmayacak?

Çalışan, yorgun, dertli ve hasta beşerin hayatı da bilir misin, böyle.

Onun şimdiki varlığı me’vasız, inleten, eriten bütün soğuk bir kıştır.

Binlerce zavallı insanlarla beraber, insan tarihine nur veren ulvî kafalarda eserlerini, hayatlarını bu dertli “kış”ta geçirdiler ve geçiriyorlar.

Fakat sevgili genç, hayatı dar kafamıza, sakil vücudumuza sıkıştırma! Bak tabiat nurlu bir varlıkla bütün tecellilerinde bize “ümit” resulü oluyor.

Bir ağacın, bir fidancığın talihinde benî beşerin de talihini okumak kudretini kendimde görüyorum. O karanlık günlerini, içinde tutuşan hayatın kudreti olduğu halde, sanki ezgin gibi geçirdi. Fakat şimdi hayata gülüyor değil mi?

Bir gün, bir gün gelecek ki cemiyetin haksızlığına kurban giden bütün müfit ve çalışkan insanlar soğuk kış olan bu haksızlıktan kurtulacaklar, gelecek yeni nesillere, doğacak yeni hayata ve belki bize de beşerin velud “bahar”ını yaşatacaklardır!

O zaman bilirsin ki, insanların hayatındaki kıymet, hançerinin keskinliği değil, ruhlarının manevi zenginliğiyle ölçülecek. Bugün derin bir kinin uçurumlarla ayırdığı kalpler sanki ilahi bir füsünla birbirleriyle kaynaşacak ve dünyada, yalnız o vakit “yoksul” ve “zengin” insan değil fakat insan yalnız bir tek insan, “tam insan” yaşayacaktır!

* * *

Ruhu kemiren saatler geçirdim. Geceler yıldızlı gök kubbesinin altında oturdum. Ve asırların, uzak ecdatlardan getirip bıraktığı bütün iyi, fena hediyeleri taşıyan bir “uzviyet” diye kendi ruhumun **aynasında** görmek istedim:

İçimde “**amip**” vardı. Sonra birden ıssız sıcak, yakıcı ormanlarda gezen bir “maymun” görür gibi oldum. O, gözümünden pek çabuk uzaklaştı. Gülmek istiyordu galiba... Fakat!.. Son anda, lakin, büyük ve geniş ruhlar, beşerin manevi tekâmülünün resulleri, idealistler, göğe ve toprağa bakanlar, masumlar, ağlayanlar, kalbinde “şefkat” taşıyan bulutlu “İsa” hepsi, hepsi

birden tekâsüf etti.

Hele yanımda taşın dibinde ufacık bir kır çiçeği gördüm. Sabahın serin seherine doğru açacaktı!

O zaman, işte o zaman, genç “ümid”in “hakikat” mi yoksa “hayal” mi olduğunu duydum. Kavradım. Şimdi sana böyle diyorum:

“Ümit” yaşayan hakikattir.

Muzdarip, dertli insan kitlelerinin altında, en çirkinin bile! bir şey, füsunlu bir şey okuyorum ki, bana, büyüklerle beraber “beşer” “insan” olacak dedirtiyor: Kıştan bahara kavuşacakları “ümid”i!

Küçük Çamlıca: 19 Nisan 339

Şevket Aziz

TÜSTAN

Kadınlık İçin...

Cemiyet-i hâzırada kadın, bir kurbandan başka bir şey değildir. Evvela tabiatın kurbanı, sonra cemiyetin ve erkeğin kurbanı olmuştur.

Devrimizde bilhassa çalışan halk kitleleri arasında, kadının Allah tarafından, beden ve fikren daha zayıf, erkeklerden daha kabiliyetsiz, daha dûn olarak halk edilmiş olduğuna kanaat getirmeyenler pek azdır. “Eğer hayatta kadınlara karşı bir takım haksızlıklar yapılır ise, bunun sebebini tabiatta aramalıdır.” İşte kadın meselesini başka bir şekilde mevzubahis etmeyen insanların cevabı.. Şimdi kadının erkekten dûn bir mevkide kalmasının yegâne sebebi tabiat mıdır, bunu tetkik edelim.

Kadın, kadın sıfatıyla, çocuğunu vücudunda taşımak, dünyaya getirmek, emzirmek ve beslemek için teşekkül etmiştir. Bütün hamilelik aylarında ve ta çocuğa sütü yaramaz bir hale gelinceye kadar, çalışmak nokta-i nazarından ve maddî cihetten erkeklerden dûn bir mevkidedir.

Asr-ı hazır cemiyetinde, iş bir meta gibi para mukabilinde satıldığı ve para bugünkü cemiyetimizde refah ve saadet olduğu için, kadın saadetinin bir kısmından mahrum kalıyor. Bu mahrumiyet muhtelif sınıf-ı içtimâilerde muhtelif surette tezahür eder. Kadınlar vücut itibarıyla, ince, narindirler. Erkekler kadar elastikî, mukavemetli değildirler. İşte yalnız bu cihetten tabiat bir dereceye kadar muhtî tutulabilir. Fakat bu meseleye ait diğer bir sual varit olur: Acaba bu tabii haksızlık ortadan kaldırılamaz mı? Evet, demekte asla tereddüt etmem. Cemiyet ve erkek, tabiatın kadınlara karşı olan bu haksızlığını tamir etmek, düzeltmek için ne yapmışlardır? Onlar, bu hususta hiçbir şey yapmamakla kalmadılar. Fakat kadınların bedenî ve fikrî zaafalarını ziyadeleştirecek diğer sebepler icat ettiler. Filhakika, ta en eski devirlerden beri kadın, efendisi olan erkeğin hizmetkârı olmuştu. Amir-i mutlak olan bu efendi, onu kendisine tabi kılmıştı. Kadın iki katlı iş görmeye mecbur kalıyordu. Çocuk ve ev işleri ile aynı zamanda evin haricinde hayatını kazanmak için maddeten çalışmaya mecbur idi.

Bu esir hayatı, kadının ruhu ve bünyesi üzerinde gittikçe devamlı ve mütezayid bir tesir yaptı. Ve erkek, tabiatın kadına vermiş olduğu ağır yükü azaltmaya çalışmadı. Bilakis kendi menfaatine ve hesabına olarak bu yükleri ziyadeleştirdi. Erkekler, kendi aralarındaki ve aynı zamanda kadınla erkek arasındaki münasebatı tayin ve tahdit eden birçok kanunlar yapmışlardır.

Bütün bu resmî veya gayr-ı resmî – efkâr-ı umumiye – kanunlar daima erkeklerin menfaatine ve kadınların aleyhindedir. Bu kanunları yalnız erkekler vücuda getirdikleri için böyle olması gayet mantikîdir. Misal olarak, ailesi zengin olan bir kızı alalım. Onun, daimî gayesi iyi bir “izdivaç” yapmaktır. Bu hayalinin hakikat olması için, güzel olması, mazisinin lekesiz ve temiz bulunması şarttır. Bahsettiğimiz genç kızın, bütün bunlara malik olduğunu farz edelim. Acaba izdivaçta bu kadar güzel, muattar olan füsunkâr hülyalarının hakikat olduğunu görecektir midir?

Zevcinde, on sekiz yaşının hülyalarında tasavvur ettiği aşkı, saadeti bulabilecek midir? Hayır, katiyen.. Bila-mübalağa bu hükmü vermekte tereddüt etmeyiz. Bir defa izdivaç edince, zengin genç kız, yalnız kendi emirlerine amade bulunmasını isteyen, hodbin bir erkekle bağlanmış bulunacaktır. Bu adam zevcesini ilim ve fenne çalışarak zekâsını inkişaf ettirmekten men edecektir. Çünkü böylece inkişaf etmiş bir kadın hiçbir vakit esaret hayatına tahammül

edemez. Fakat kendisi, men ettiği bütün bu şeyleri yapacaktır. Kadın talak ve rezalet vukuu tehlikesinden çekinerek zevcine kemâl-i sadakatle itaat etmeye mecbur kalacaktır. Çünkü kanun kadına vermediği hakları erkeğe vermiştir. Zevc zevcesinin malik olmadığı bütün bu hakları kemâl-i serbestiyle istimal eder. Ne için, çünkü, efkâr-ı umumiye ve kanun kendi tarafındadır. Çünkü hâkim kendisidir. Ve kadın kendisinin esiridir.

Kadını şu feci vaziyetten kurtaracak bir çare yok mudur? Bedbaht zevce, hiç arzu etmediği bu boyunduruktan asla kurtulamayacak mıdır? Bir amir-i mutlaktan ayrılarak, serbest yaşamayacak mıdır? Evet! Fakat bu fikir kadını tedhiş edecektir; çünkü o müstakil yaşamaya alışmamıştır. Ve eğer çocukları da varsa onlardan da ayrılabilir mi? Sonra, aynı suretle tekrar edecek bir şeye yeniden başlamanın ne faydası vardır, değil mi? Hem bir daha on sekiz yaşını bulabilecek misin? Zavallı genç kız, bütün kızlık hülyaların hakikatten ne kadar uzak!.. Ne acı bir sukut-ı hayale uğradın.. Bu yalancılık, menfaat ve fesat âleminde, masumiyet ve saadetten ibaret olan hülyalarının çiçeği yetişemez!.

Şimdi düşünelim, misal olarak aldığımız, zengin burjuva kızı, zaruri bir surette cemiyetin ve erkeğin kurbanı olur ise kadınların azîm ekseriyetini teşkil eden diğer kısmının, fakir kızlar ve kadınların vaziyet ve halleri nasıldır? Hangi insanî ve tabîî kanun bütün bu zavallıları müdafaa edecek, onlar ki, babalarının dayağı altından, zevcelerinin dayağı ve tekmeleri altına geçerler. Onlar ki ne paraları, ne de malumatları vardır. Aşk-ı hakikiyi, saadeti temenni bile edemezler. Çünkü onlar güzelliklerine ve aşklarına rağmen hiçbir erkeğin kendilerini istemeyeceğini pekala bilirler. Çünkü paraları yoktur. Güzellik, malumat, zevc, saadet, her şeyin para olduğunu bilirler, mademki bunlar kendisinde yoktur, artık bütün bu şeyleri ümit ve temenni edemez. Öyle ise ona ne kalıyor? Eğer evlenebilmek saadetine! mazhar olur ise bir bedbahtlıktan, daha büyük diğer bir bedbahtlığa atlamış olacaktır. Ve fazla çalışmaktan, içkiden, cehaletten hayvanlaşmış, kabalaşmış, bir adama bağlanacaktır. Ve bir bedbahtın, bir sarhoşun bütün hiddeti ve fena muameleleri altında ezilecektir. Evde rakı kokuları hissedilecek, dayak başlayacak, ekmek bulunmayacaktır. Çocuklar birbirini takip edecek, sefalet ve ızdırap artacak ve hastalık gelmekte gecikmeyecektir. Ne elim bir azap! Zavallı kadın yalnız ev işleri ile meşgul olmayacak, çünkü bugünkü işçi kadın, üstelik bir de ya fabrikada ya sınaathanelerde veya zengin evlerinde çalışmaya, hizmetçilik etmeye mecburdur. İşte evlenmeye muvaffak olmuş bir fakir kızı, fakat bu evlenmek saadetine de mazhar olamayanlar ne olacak? Bu üç şeyden biri değil mi? Ya bir kız olarak babalarının evlerinde kalacaklar; bu da ancak iki şartla kabil olacaktır:

Evvela namuskârane yaşayabilecek parası olmak ve hayatın bütün cazibelerine karşı lakayt yaşayabilmek. Böyle hareket pek nadirdir; veyahut kollarıyla çalışarak kemâl-i cesaretle hayat için çalışmaya başlamak, bu ise daha nadirdir. Bundan sonra bir üçüncü şık daha kalıyor ki ona en geniş, en vâsi mikyasta tesadüf ediyoruz: Bugünkü adaletsizliğin, kadınlığa karşı, içtimaî ve insanî haksızlığın büyük bir timsali olan fuhuş.. Sefaletin ve cehaletin tesiriyle, malik olduğu en kıymetli şeylerini herkese satmaya, nevazişlerini para mukabilinde vermeye mecbur kalan fakir kızlarıdır; zavallı mahlûklar! Cemiyetlerden harice atılmışlardır. Efkar-ı umumiye onlardan nefret eder, insanlar bu zavallıları tahkirleri altında ezerler. Ve bütün bunlar kanunî bir surette cereyan ediyor.

Zengin veya fakir bütün kızlar ve kadınlar?.

Siz erkeklerin ve cemiyetin gayr-ı müdrik kurbanlarısınız, siz erkeğin yalanlarına,

hodbinliklerine, menfaatlerine kurban oluyorsunuz. Sizden cebren alınan haklarınızı istemek için birleşmeye ve mücadeleye başlayınız ve yalancılığa karşı hakikatin, esarete karşı hürriyetin, kine karşı aşkın, zulmete karşı aydınlığın, ölüme karşı hayatın zaferi için çalışanların arasına karışınız. Birleşiniz, çünkü kadın bir meta gibi kalmaz. O erkeğin çok kıymetli bir arkadaşı olmalı. Ve onunla el ele vererek bütün beşeriyetin, insaniyetin saadeti için çalışmalıdır.

Saadet

TÜSTAV

Pavel'in Hikâyesi¹

Ana sokağa çıkıp da her taraftan boğuk bir gürültü halinde yükselen insan seslerini işitince, evlerin pencerelerinde, kapılarında toplanan küme küme insanların mütecessis nazarlarla Andrey'i ve Pavel'i takip ettiklerini görünce gözlerini bir bulut kapladı.

Bu şaibe-i sehab-alud arkasında nazarları etrafı kâh şeffaf bir yeşillik, kâh kesif bir koyuluk içinde görüyordu.

Yolda oturanlar bu iki delikanlıyı selamlıyorlardı. Bu selamlarda şayan-ı dikkat bir hususiyet vardı. Öteden beriden kopan sesler ananın kulağına kadar geliyordu.

– İşte amirler bunlar!

– Fakat hangisi asıl amir, bilmiyoruz..

– Canım, ben de fena bir şey söylemedim ki..

Daha ötede bir ses hiddetli hiddetli bağırdı:

– Polis yakalayacak olur ise bittikleri gündür!.

İkinci bir ses buna cevap verdi.

– Yakalayacak olur ise?.. Acaba yakalayabilecek mi?.

Pencerelerden birinde çılgın bir kadın sesi çıkararak sokağın ortasında top gibi patladı:

– Deli misin sen herif? Başında kocaman bir aile var... Onlar bekâr... Böyle şeyler vazifeleri mi?

O aralık Andrey, Pavel, Pelage sakat bir adamın oturduğu evin önünden geçiyorlardı; Zosimov ismini taşıyan bu adama fabrika bir tekaüt maaşı bağlamıştı;

– Ne yapıyorsun, Pavel? Haydut herif, ettiğini biliyor musun? Yakalanacak olursan kafanı keserler!

Ana titreyerek durdu. Bu sözler kalbinde müthiş bir hiddet uyandırmıştı. Pencerenin arkasından hâlâ sövüp sayan sakat herifin iri, şişkin yüzüne hiddetli bir nazar atfettikten sonra yola koyuldu ve köyde kalmamak için adımlarını sıklaştırarak oğlunun yanında yürümeye başladı. Andrey ile Pavel hiçbir şey görmüyor, etraftan yükselen seslerin hiçbirini işitmiyor gibi idiler. Acele etmeksizin, müsterih adımlarla yürüyorlar, yüksek sesle ehemmiyetsiz, adı şeylerden bahsediyorlardı. O aralık karşılarında Mironov isminde biri çıktı; bu adam oldukça yaşlı idi, tevazuyla, hayatındaki safvet ve kanaatıyla herkesin hürmetini kazanmış idi, Mironov iki delikanlıyı durdurdu.

Pavel sordu:

– Siz de bugün çalışmıyor musunuz?

– Zevcem doğurmak üzere dedir de...

Ve sonra dikkatli nazarlarıyla iki delikanlıyı süzerek:

– Bir de bugün ortalıkta heyecan görüyorum: herkes ayakta... İşittiğime göre fabrika

¹ Maksim Gorki'nin Müştak ve Muhiddin Beyler tarafından "Ana" ismiyle lisanımıza naklettikleri romandan iktibas edilmiştir. Bu romanı karilerimize hararetle tavsiye ederiz.

direktörüne bir rezalet koparacak, camları kıracaktıymışsınız?..

Pavel cevap verdi:

– Biz sarhoş değiliz!

Küçük Rusyalı ilave etti:

– Bizim yapacağımız şey ellerimizde yapraklar olduğu halde sokakları dolaşarak hürriyet şarkısını söylemektir. O kadar... Şarkılarımızı dinler iseniz ne fikirde adamlar olduğumuzu anlarsınız...

Mironov mütefekkir ve hülyadar, cevap verdi:

– Ben onları eskiden bilirim. Risalelerinizi de okudum...

Sonra Pelage'yi görünce zeki nazarlarıyla süzerek:

– Vay dedi, siz de burada mısınız, siz de bu serkeşlerle beraber mi bulunuyorsunuz?

– Hakikat ne tarafa giderse oraya gitmek lazım, insanın iki ayağı çukurda olsa yine böyle yapmalıdır!.

– Şuna da bak! Senin için fabrikaya risaleleri o getiriyor diyorlardı, demek hakları var!..

Pavel sordu:

– Evet, kim söylüyor?

– Herkes, ne ise canım, şimdilik Allah'a ismarladık budalalık etmeyin, anladınız mı budalalık etmeyin...

Ana hafiften gülmeye başladı; kendisinden böyle bahsedilmesi hoşuna gitmişti. Pavel gülümseyerek:

– Anne, dedi, yakalanırsak sen de hapse girersin!

– Canıma minnet!

Güneş bu ilkbahar sabahının serinliği üstüne tatlı bir hararet serpererek yavaş yavaş yükseliyordu. Bulutların seyrine bir betaet gelmişti, onlardan düşen gölge daha ince, daha şeffaf idi. Sokakların, damların üstünde kanat germiş gibi duran bu bulut yığınları sanki halkın bâlâ-yı serinde göğüs açmıştı. Sanki damlarda, duvarlarda biriken tozları, çamurları; simalarda toplanan kederleri, endişeleri silip götürüyor, mahalleyi tasfiye ediyorlardı. Sesler daha meserret-alûd, daha ahenktar olmuştu. Uzaktan fabrikanın gürültüsü, makinelerin sadası bu sevinçli ahengin arasında boğulup kalıyordu.

Pencerelerden, evlerden kâh şen ve memnun, kâh mağmum ve meys sesler, bazen endişeyi, bazen gayz ve hiddeti andıran sayhalar havada uçarak geliyor, ananın kulağına çarpıyordu. Ana bunların kimine cevap vermek, kimine teşekkür etmek, ona bir cümle-i izahiye, ötekine birkaç söz fırlatmak, hülasa bugünün intizam-ı cereyanını şaşırılmış gibi dolaşan hayatına o da karışmak istiyordu.

Büyük meydanın bir köşesinde, ufacık bir sokak içinde, Vesovşikov'un etrafına yüz kadar adam toplanmıştı.

– Sizi sıkıyorlar, eziyorlar. Bir üzüm salkımının suyunu almak için nasıl ezerlerse sizi de öyle eziyorlar, kanınızı almak için öyle sıkıyorlar... Tutuk bir ifade ile söylediği bu sözler

halkın tepesinden aşağı birer birer düşüyordu.

Birkaç kişi hep bir ağızdan “Evet, evet hakkı var!” dediler ve bu sözler boğuk bir gürültü halinde dağıldı gitti.

Küçük Rusyalı onu görünce:

– Çapkına bak, neler yapıyorlar, neler... Dur gideyim de biraz yardım edeyim... dedi.

Halkın arasına girmek için eğildi ve Pavel onu durdurmaya vakit bulamadan çalak vücuduyla kalabalığın içine daldı, müterennim sesi ortalığı çınlattı:

– Arkadaşlar! Derler ki dünyada birçok akvam var: Yahudiler, Almanlar, Fransızlar, İngilizler, Tatarlar.. Ben bunun doğru olduğuna inanmam, benim nazarımda iki cins halk var. Bu iki cinsin birbiriyle uyuşması kabil değil: Zenginlerle fakirler! Tarz-ı telebbüsleri ayrı, konuşmaları birbirine benzemez; fakat büyüklerin halka nasıl muamele ettiğine bakacak olursak bunların biçarelere karşı ne kadar zalimane davrandıklarını anlamakta güçlük çekmeyiz...

Halkta bir kahkahadır koptu..

Gürültü artıyordu: Dar sokağın içinde herkes birbirine sıkışıyor, hiçbir şey söylemeksizin boyunlarını uzatarak, ayaklarının ucuna basarak dinliyorlardı.

Andrey sesini yükseltti:

– Başka memleketlerde amele bu hakikati çoktan anlamıştır: Bugün, Mayıs’ın bu parlak birinci günü her tarafta amele ilan-ı uhuvvet ediyor. Birbiriyle kardeş oluyor. Hepsi işlerini güçlerini bırakarak cemiyet içinde nasıl mühim bir kuvvet teşkil ettiklerini anlıyor, bugün hepsinde aynı kalp daraban ediyor, çünkü bütün kalpler amele sınıfının, nasıl kavi bir unsur olduğuna vâkıftır, dostluk bütün kalpleri birbirine yaklaştırıyor; her fert umumun saadeti, hürriyeti, adaleti için çarpışmaya, canını feda etmeye hazırdır.

Kalabalığın içinden bir ses:

– Polis geliyor dedi.

On jandarma süvarisi dar sokağın köşesini saparak halkın içine doğru teveccüh ettiler, hem ellerindeki kırbaçları sallıyor, hem bağırıyorlardı:

– Dağılın, dağılın.

– Orada konuştuklarımız?

– Kimdi söz söyleyen!

Simalar çatıldı, bunlara yol vermek için halk istemeyerek çekiniyordu. Birkaç kişi duvarlara tırmandı. Sonra ötede beride alaylar işitilmeye başladı: İçinden bir ses bağırdı:

– Hele şunlara bakın domuzları atlara bindirmişler, biz de büyük adam olduk! diye kurulup duruyorlar...

Sokağın ortasında yalnız küçük Rusyalı kalmıştı. İki süvari başlarını sallayan hayvanlarıyla Andrey’in üstüne yürüdüler; bir sıçrayışta kenara çekildi, o sırada kolundan tuttu çekti ve serzenişkâr bir sesle:

– Hani ya söz vermiştin, dedi, Pavel’in yanından ayrılmayacağını söylemiştin? Hâlbuki

en evvel ondan ayrılan sen oldun...

Küçük Rusyalı Pavel'in yüzüne baktı ve gülümseyerek:

– Afedersin, dedi, ah şu polis yok mu! Yeryüzünde hâlâ bunları görmek...

Ana cevap verdi:

-İyi, iyi...

Ezip bitirici bir yorgunluk bütün vücudunu istila ediyor, başını döndürüyordu, kalbinde kâh sürur, kâh keder vardı. Öğle düdüğünün bir an evvel çalınmasını istiyordu.

Nihayet kilisenin bulunduğu büyük meydana geldiler; kadın, erkek, çoluk, çocuk, şen ve mesrur simalarıyla delikanlılar, endişnak nazarlarıyla kadınlar; ufak ufak çocuklar gibi oturmuş, kimi ayakta, belki yüzü mütecaviz halk kilisenin avlusuna toplanmıştı. Hepsi sabırsızlık içinde duramıyor. Geziyor başlarını kaldırarak uzaklara bakıp duruyorlardı. Havada bir heyecan dalgalanıyordu. Bunların içinde azim, cesaret sahibi olanlar korkaklara bi-haber bulunanlara çarparak geçiyorlardı. Halkın birbirine sürünmesinden çıkan boğuk bir gürültü içinde yalvarır gibi bir kadın sesi işitildi.

– Mitya! Dikkat et; kendini sakın!

– Aman sende... Dokunma bana!

Sizov'un munis ve ciddi sesi o eda-yı sakın ve mukniyle işitildi:

– Hayır, hayır, gençleri kendi kendilerine bırakmak olmaz, onlar bizden daha akıllı oldular; onlarda daha ziyade cesaret var! Geçenlerde fabrikanın bataklığını kurutmak için hepimizin gündeliğinden para keseceklerdi. Buna kim mani oldu! Onlar değil mi! Bunu unutmamalıyız.

Hapse onlar atıldı, istifadeyi biz ettik. Herkes etti...

O aralık düdüğün sesi bu muhavere gürültüsünü parçaladı. Halk birden titredi, oturanlar ayağa kalktılar, bir saniye kadar herkes sustu. Herkes pusuda gibi bekliyordu, birçoklarının benzi sarardı.

Pavel metin ve ahenktar bir sesle bağırdı:

– Kardeşler! İşte vakit geldi, hırs hasetle, kin ve gayz ile, zulm ve zulmetle mâlî olan bu hayatı, bu hayat-ı itisaf ve mezalimi, içinde bizim için bir parçacık bile yer bulunmayan, bize insan nazarıyla bile bakılmayan bu hayat-ı zalımaneyi inkâr edeceğiz, ona karşı bağıracığımız saat bu saattir!

Sustu. İşçiler sükût ediyorlar, gittikçe birbirine sokularak sıkışıyorlardı. Ana oğlunun yüzüne baktı; yalnız gözlerini görebildi. Bu gözlerde bir ifade-i gurur ve cesaret, bir şule-i zekâ vardı.

– Arkadaşlar! Karar verdik, kim olduğumuzu âleme ilan edeceğiz, bugün bayrağımızı açacağız... Hakkın, hakikatin, hürriyetin bayrağını cihana göstereceğiz! Uzun ve kırmızı bir bayrak havada dalgalandı sonra eğilerek halkın üstüne düştü ve gözden kayboldu. Fakat bir saniye sonra parlak bir kuş gibi bu bayrak, bu amele bayrağı halkın başı üstünde yine göründü...

Pavel kolunu kaldırınca bayrak sallandı. On kadar el bayrağın sapını yakaladı; Pelage'nin elleri de bu ellerin içinde idi.

Pavel bağırdı:

– Yaşasın hürriyet!

Yüzlerce ses hep birden buna cevap verdiler:

– Yaşasın firkamız, arkadaşlar! Yaşasın Rus kavminin hürriyeti!

Halk içinde bir dalgalanma başlamıştı, bayrağın manasını anlayanlar bir yol bularak ona kadar geliyordu; artık Samoylov, Gusev biraderler Pavel'in yanına yaklaşmışlardı! Vesovşikov başını önüne eğmiş, kalabalığı açıyordu. Ananın tanımadığı bir takım delikanlılar elleriyle onu iterek ön safa geçmeye çalışıyorlardı.

– Yaşasın zulüm gören halk, yaşasın hürriyet! Gittikçe yükselen bir sada-yı meserretle binlerce ağız bu nidaya cevap veriyor. Bu velvele ruhu sarsıyordu.

Ana iki tarafında duran delikanlının ellerini yakaladı. Gözyaşları hücumu arasında boğuluyor, fakat ağlamıyordu. Bacakları titriyordu, kuvvetli bir sesle:

– Evet! Dostlarım, evet, dedi, işte hakikat! Geniş bir tebessüm-i inşirah Vesovşikov'un simasını tezyin etmişti, elini hürriyetin misal-i bülendi olan bayrağa uzatmış, nazarları ona müteveccih, ağızından anlaşılmayan sözler dökülüyordu. Sonra birden anayı kucaklayarak gülmeye başladı; küçük Rusyalı halkın boğuk bir gürültü halinde yükselen sesleri fevkinde bir sada-yı latif ve nağmedar ile:

– Arkadaşlar! dedi, bizi bir memba-ı ziya, hakikat; menba-ı hak ve merhamet, şimdiye kadar bilmediğimiz bir memba ayaklandırdı. Biz onun namına toplandık, biz bir cihada çıkıyoruz; arkadaşlar! Burada katedeceğimiz yol hem uzun hem, meşakkatlidir. Hedef-i amalimiz uzak, reh-güzarımızda tesadüf edilecek dikenlerden başımıza konacak ikkil-i meşakkat yakındır!

Hakikatteki kuvveti tanımayanlar, hakikati son nefese kadar müdafaa edecek cesareti olmayanlar, nefislerine itimat etmeyenler, acıdan, meşakkatten korkanlar çekilip gitsinler; bizden uzak olsunlar. Biz yalnız muvaffakiyetimize itimat edenleri isteriz. Onlar bizimle gelsin. Hedefi görmeyenler arkamızdan gelmesinler; çünkü onları keder, meşakkat, ızdırıp bekliyor...

Haydi, arkadaşlar, sıraya dizilin... Yaşasın Mayıs'ın birinci günü: Yaşasın serbest insanîyetin bayramı!

İşçi Günü

Bugün; bir senelik sa'yinin yorgun netayicinde, temiz eli nasırlı, açık alını terli, büyük vicdanı lekesiz bir sınıfın müştereken, yek-dil ve yek-vücut olarak hakk-ı hayatını istediği gündür.

Bugün; cehennemî kızıl ocaklar, homurdayan makineler, köhnemiş tezgâhlar, dikenli tarlalar ve bütün maişet mezarlarında hayatı kemirilen bir zümre-i makhurenin isyan günüdür.

Bugün; sınıfsız bir cemiyetin; toprak renkli, diri [?] vücutlu, iş ve işçi saltanatının kurulması için cihan işçisinin cihat günüdür.

Ümit rüzgârının serin mevceleri kâbuslu bir gecenin kelâb [?] ızdırabını kurutuyor, gözlerde parlayan bir güneş bu muzlim gecenin vahşi karanlıklarını dağıtıyor. Bu güneşin kızıl şuaları bize halâsın büyük müjdesini getiriyor. Proleter ufkunu aydınlatan bu nurlar altında insaniyet; gözyaşlarını ve hıçkırıklarını dindirir. Bugün, cihan medeniyetini kuran fakat hakk-ı hayat ve hukuk-ı insaniyesi gasp olunan işçi sınıfının ümit günüdür. Bugün, her işçinin kalbi yakın kurtuluş sevinciyle çarpar. Bundan 53 yıl evvel Paris'te cihan işçisinin halâsı uğrunda ilk adım atılmıştı. Bu ilk amele inkılâbı heyhat ki, cihan amelesinin gülümseyen simasında hüznün ve teessür çizgileri çizmişti. Çünkü ilk ihlâs hareketi ilk komün, birçok kurbanlarla bir şimşek süratiyle parlayıp söndü.

Bugün aynı zincirle bağlanmış mağdur işçiler, kardeşliğin kızıl nurları altında birleşir.

Tütmeyen ocakların, susan makinelerin ve duran nakliyatın dehşeti karşısında imtiyazlı zümre kendini mahuf ve göçmeye müheyya karanlık bir uçurumun bir kenarında görür. Riya, zulüm ve ihtiras hisleriyle parlayan gözleri muzlim ve kâbuslu bir geceyi andırır. Bugün tatil-i meşgale eden işçi zümresi cemiyetteki mevkiinin ne kadar büyük ve kıymetli olduğunu cihana ispat eder. Burjuvazi çalışmadığı halde cemiyette küçük bir değişiklik bile olmaz. Fakat işçinin bir günlük terk-i eşgali bütün hayatı durdurur, cemiyetin her ü mercisini mucip olur. İşte bu hal proleter ve burjuva sınıflarının cemiyetteki mevkiilerini meydana koymaya kâfi değil midir?

Evet, 1 Mayıs bir bayram günü olmamakla beraber bir ümit günüdür. Biz içinde bulunduğumuz ahenksiz, müsavatsız bu soğuk cemiyette alakadar olmadığımız bazı bayramlar biliriz. O sevimsiz meserret günlerinde beşeriyetin bir kısm-ı kalili bir bayram tesid ederken pek büyük bir ekseriyet bu bayrama bigânedir. Gözyaşlarını akıtmakla meşguldür. Bunlar zavallılar, proleterlerdir. Fakat 1 Mayıs aynı günde, aynı saatte bütün dünya proleterlerini kızıl sancağın serin gölgesi altında toplar, insaniyet ve kardeşlik hisleriyle mest eder.

1 Mayıs diyor ki; insanları, mabed-i insaniyetin mukaddes ve ulvî sakfı altında muhabbet ve samimiyetle toplamak için 1870'de açılan tarihî devrenin mabadını; mukaddes şiarlar altında toplanan bütün dünya proleterlerinin sarsılmaz azim ve imanıyla vücuda getireceği cihan içtimâî inkılâbı teşkil edecektir.

1 Mayıs

Amerika hükümeti tarafından Şikago işçilerinin kurşuna dizildiklerinin sene-i devriyesi münasebetiyle işçiler tarafından yapılan nümayiş için 1889 senesi bir mayıs günü intihap olunmuştu. Bugünü, İkinci Beynelmilel'in birinci kongresi, proletarya ittihadına kavi bir yakınlık vesilesi olmak üzere amele bayram günü olarak kabul ve ilan etti. Ve ondan itibaren her bir mayısta cihan proletaryasının ittihadını tarsin ve istikbale emin adımlarla yürümelerini temin eden bu mukaddes günü biz, amele kurtuluşuna dair samimi hasbıhallerle tebrik ve tesid ederken, burjuvazya dünyası titreşmeler ve heyecanlar içerisinde geçirmektedirler. Bugün amelelerin bilcümle şuurluları henüz hakikati anlamayan arkadaşlarına burjuva dünyasının çirkinliğini ve çürüklüğünü ve hakiki kurtuluş yollarını anlatmalıdırlar. Çünkü bütün cihan işçilerinin felaketi birdir. Kurtuluşları ve faydaları da mutlak bir olacaktır. Dünyanın hiçbir yeri yoktur ki işçiler soyulmasın ve bu soyulmadır ki sermayedarların sermayelerini artırır. Vahşet ve hırslarını tezyid eder. Bunun için işçiler ki her yerde ezilenlerdir. Ve bunun içindir ki ezenlere karşı savaş cepheleri de birdir ve bir olmak lazımdır. Bu birliğin lüzumunu işçilerin anlamalarıdır ki teşkilat birliklerini ve Enternasyonal'i doğurmuştur. Burada biraz Enternasyonallerden bahsetmek faydalı olacaktır. İşçilerin beynelmilel arkadaşlığı demek olan Birinci Enternasyonal 1864 senesi Londra'da vücut bulmuştur. Bu Birinci Enternasyonal'in ilk şiarı işçi sınıfının kurtuluşu için siyasî hâkimiyeti ele geçirmesini, din, milliyet ve renk farkı gözetmeksizin müsavatın temini uğrunda bütün dünya proletaryasının savaşını ilan etmiştir. Birinci kongresinde sermayedarlık muharebesi zuhurunda işçileri greve ve böyle bir harbin menine davete karar vermişti. Maalesef Birinci Enternasyonal altı yedi senelik bir ömürden sonra bin sekiz yüz yetmiş bir senesinde ölmüştür.

1870 senesi Fransa ile Prusya arasında vukua gelen harp Fransızların mağlubiyetiyle neticelenerek Prusya askerleri Paris yakınlarına geldiği zaman Paris işçileri kıyam ederek bir muvakkat müdafaa-i milliye hükümeti meydana getirmiş idi. Bu vechile kıyam eden işçiler Paris'in müdafaa-i için 600 bin mevcutlu bir müdafaa ordusu vücuda getirmeye muvaffak oldular. Fakat erkânı burjuvaziden mürekkep olan bu hain hükümet-i muvakkate işçilerin kıyam hareketinden korkarak ihanet yollarına saptılar, hatta Prusyalılarla bile bir sulh akdettilerse de işçiler bunu tanımayarak müdafaaaya devama karar verdiler; bu esnada reis-i hükümet olan hain Thiers de vaziyetin vahametinden Paris'ten firar etmiş idi. Thiers'in firarından sonra millî ordunun merkez komitesi hükümeti ele alarak (komün) ilan etti. Bu ilan 18 Mart 1871 tarihine müsadiftir. İşçilerin idaresinde bulunan bu hükümet-i muvakkatenin bu inkılâb-ı azîmde, burjuvaziye karşı bir hüsn-i niyet ve mülâyemetle hareketi ve müzayaka-yı maliyesine karşı bankalarda mevcut 3 milyar frankı istirdat etmemesi ve daha doğrusu resikârdakilerin acemilikleri, Paris Komünası'nı ancak kırk gün yaşatabilmiştir. Bu kırk günlük hayattan sonra Prusyalılarla ittifak eden hain Thiers askerleri yirmi Mayıs'ta Paris'i zapt ettiler. Paris'in zabtından sonra burjuvazya Paris'te bir hafta öyle kanlı bir gün yaşatmıştır ki yalnız otuz bin kadar erkek, kadın ve çocuk işçi, envai işkencelerle öldürülmüş, on beş bin kadar işçi hapisanelere ve menfalara sevk edilmek üzere Komüna'nın ömrüne nihayet verilmişti. Paris Komünası'nın yıkılmasıyla burjuvazi dünyasında tekrar kara aks-i hareket başladı. Komünizm korkusuyla şaşırıp kalan burjuvazya işçi sınıfına o andan itibaren kanlı bir harp ilan ettiler. Artık işçi teşkilatsız bir surette işkenceler altında çalışmaya mecbur edilmişti. Birinci Enternasyonal'in ölümünden Paris Komünası'nın bu feci akıbetinden ancak on beş sene sonradır ki işçi sınıfı tekrar birliği meydana getirerek Paris'te İkinci Enternasyonal'i vücuda

getirmiştir. İkinci Enternasyonal en büyük rolü, Bir Mayıs bayramının tanınmasında oynamıştır. Fakat İkinci Enternasyonal harb-i umumîde burjuvazya ile teşrik-i mesai ederek işçi sınıfına en büyük ihanet ve cinayeti yapmıştır. Cihan harbi uzadıkça, işçi sınıfında ziyadeleşen adem-i hoşnudî ve İkinci Enternasyonal'den bir fayda istihsal edemeyeceklerini tamamen anladıklarındandır ki inkılâplarını iyi idare edecek beynelmilel yeni ve sağlam bir birliğe ihtiyaç görmüş ve İsviçre'de Zimmerwald şehrinde birinci konferansını akdederek işçileri sulha davet eden bir manifest çıkarmıştır. 1916 senesinde akdedilen ikinci konferansta dahi birinci konferans mukarrerâtı tasdik ve kabul edilerek bu vechile Üçüncü Beynelmilel meydana çıkmıştır. Üçüncü Enternasyonal dördüncü kongresi Teşrinisani 1922'de bilcümle memleketlerin işçi murahasalarının huzuruyla akdederek elyevm bütün cihan proletaryasında yenilmez ve yıkılmaz bir kale-i ahenin şeklinde burjuvazya dünyasına arz-ı endam-ı mehabet eylemektedir.

Hüdaverdi

TÜSTAV

Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi'nin Beyannamesi

Türkiye İşçi ve Köylü Orta Halli Halk Kitlelerine

Arkadaşlar,

Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi ilk defa 1335 intihabâtından evvel, sizin hukukunuzu müdafaa etmek üzere meydan-ı mücadelede atılmıştı. O zamana kadar memleketimizde orta halli ve fakirlerin, bir kelime ile ezilenlerin, ayaklar altında çiğnenen menfaatlerini himaye vazifesini deruhde eden hiçbir siyasî teşkilat vücut bulmamıştı. Pek ulvî ve siyasî gayeler takip eden partimiz, bir mevcudiyet-i resmîye ihraz etmezden evvel, bin türlü müşkülata maruz kalmıştı. Ferdî saltanat makamını işgal eden kara sultanın vezirleri, hakiki hâkimiyet-i milliyeyi istihdaf eden siyasî akaidimizden kuşkulananarak teşekkülümüze mani olmak istemişlerdi. Nihayet azmimiz galip gelerek ruhsat-ı resmîyeyi istihsal ile intihap faaliyetlerine atılabılmıştık. Zayıfların haklarını tanıtmak hususundaki gayret ve faaliyetlerimiz, aranızdan birçoklarını partiye rabt etmişti. Bu teveccühünüzü intihabatta reylerinizi namzetlerimize vermek suretiyle alenen izhar etmişsiniz.

Fakat sizin mukadderatınızla oynayanlar, bunca senelerden beri sizi menfaatlerine ve ihtiraslarına alet gibi kullananlar millet ve memleketi karanlık ve feci bir vaziyete düşürmüşlerdi. Bu keşmekeş içinde bir taraftan ölüm ihtilaçlarıyla kıvranan Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılma uğultuları ortalığı sararken, ortada akur bir düşmanın tasallutuna uğrayan Anadolu'da, milletin en zinde unsurları derin bir iman ve sebatkâr bir azim ile millî varlığımızın temellerini kurmaya çabalıyorlardı.

Bu şerait altında, on altı Mart 336 tarihinde millî davayı boğmak için, can çekişen hanedan hükümetiyle anlaşan İngiliz ordusu İstanbul'umuzu bilfiil işgal ve meclis-i milliyi seddetmişti. Bu matem İngiliz hâdisesi ile başlayan meşum devirde, milletin en pâk ve en mümtaz efradıyla beraber size rehberlik etmekle iftihar eden partimiz azaları da Ferit hükümetinin takibât ve tazyikatına maruz kalmıştı. Parti heyet-i idaresi, milletimizin mevcudiyetine suikasd edenlerin dâhilî ve haricî bir hıyanet çemberi içine aldıkları İstanbul'da, mücadeleye devam ile kuvvetlerimizi israf etmekten ise tahdid-i faaliyet etmeyi, selamet-i millîye namına daha müreccah bulmuştu. Bu sayede birçok şuurlu arkadaşlarınızın Anadolu'da istiklal-i millî mücadelesine iştirak etmeleri imkânı hazırlanmış oluyordu. Nitekim ameleden ve münevverlerden, sizin teşkil ettiğiniz mazlum sınıfların müdafaasıyla iştirah etmiş müteaddit parti azaları millî mücadele cephesinde ahz-ı mevki edebilmişlerdi.

Arkadaşlar! Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi'nin size karşı deruhde etmiş olduğu vazifeleri ne suretle ifa ettiğini kısaca hatırlatmayı faydadan hâlî görmedik. Bugün göğsümüzü gere gere kaydettiğimiz bu mazi, ne gibi emeller beslediğimizi, millî kurtuluşumuzu ne şekilde idrak ettiğimizi göstermek ve bundan sonra ki hatt-ı hareketimizi tenvir etmek itibarıyla pek büyük bir ehemmiyeti haizdir. Kazanılan istiklal ve millî mevcudiyet haklarımızdan azamî istifadenin temini ve siyasî inkılâbımızın irtica kuvvetlerine karşı şiddetle müdafaası ve derinleştirilmesi mevzubahis olduğu önümüzde açılan imar ve icraat devresinde de olduğu gibi sizin yine kati müzaheretinize mazhar olursak ve kesif kitleler halinde bize iltihak ederseniz, iktisadî inkişafımız nispetinde münferiden müdafaası kesb-i müşkülata edecek hukuk ve menafiimizi teşkilatımızın kuvvetiyle korumamız mümkün olacaktır.

Arkadaşlar; ciddi bir tarzda faaliyete başlamak zamanının hulûl ettiğini takdir eden partimizin İstanbul'da mevcut azaları 15 Nisan 339 tarihinde akdettikleri içtimada, menfaatleri

müşterek olan işçi ve çiftçilerin ve bütün yoksul ve orta hallilerin siyasî hakları, ancak siyasî kuvvetli bir parti tarafından müdafaa edilebileceğini takdir ederek muvakkat bir heyet-i idare intihap etmiş ve sizi tesanüt ve teşrik-i mesaiye davet etmeye karar vermişlerdir. Muvakkat heyet-i idare, parti işlerini tanzim ederek yakın bir vadede umumî ve resmî kongreyi davet etmekle tavzif edilmiştir.

Şimdiden heyetimiz, işçi ve çiftçi partisinin hal-i hazır için asgari program olarak kabul ettiği esasât ve şiarları hulasaten tespit ve size arz etmeyi muvafık bulmuştur.

1: 1 Teşrinisani 338 tarihinde Büyük Millet Meclisi'nin müttefikan verdiği karar ile tahakkuk eden siyasî inkılâp esasâtı: ferdî saltanatın ilgası, hakimiyetin bila-kayd ü şart millete aidiyeti, hukuk-ı hakimiyet ve hükümrânînin hakiki millet mümessillerinden mürekkep Meclis-i Millî'nin şahsiyet-i maneviyesinde mündemiç bulunması esas umdemizdir ve partimiz bu esasâtı her türlü münakaşanın fevkinde tutulması icap eden layetegayyer düsturlar gibi telakki ettiğini ve tebdil ve tağyir teşebbüslerine karşı hiçbir fedakârlıktan çekinmeyerek mücadele edeceğini efkâr-ı umumiyeye ilan eder.

2: Meclis-i Millî azalarının on sekiz yaşını mütecaviz kadın ve erkek bütün efrad-ı millet tarafından doğrudan doğruya rey-i hafî ile intihap edilmesine ve temsil-i nisbî usulünün tatbikine taraftarız.

3: Aşarın ve işçi ve köylüyü ve orta halli halkı ezen mevcut temettü vergilerinin ilgasıyla, membaı ne olursa olsun tekmil irad yekûnuyla mebsuten mütenasip ve mütezayid bir tek irad vergisi istifasını ve senevî beş yüz liraya kadar olan iradın bu vergiden istisnasını arzu ederiz.

4: Reji ve alelumum inhisarların ilgasıyla, yalnız devletin bizzat inhisar vazına hakkı olmasını ve şimdiden ticaret-i hariciyenin devlet inhisarı usulüyle idare olunmasını muvafık buluyoruz.

5: İktisat Vekâleti'nin, devletin idare edeceği sanayi, ticaret ve vesait-i nakliyeyi bir fabrikacı zihniyetiyle idare eden bir iktisadî müessese haline ifrağı lazımdır.

6: Ziraatta, ticarete ve sanayide kooperatiflerin teşekkülüne devletin yardım etmesini iktisadî inkişafımızın en mühim şartlarından biri telakki ederiz.

7: Amele ve köylü derneklerinin ve dernek birliklerinin bila-kayd ü şart teşekkül ve inkişaf imkânına mazhar olması ve grev hakkının mahfuziyeti müstacelen halledilmesi icap eden mesailendir.

8: İş gününün sekiz saat olarak tahdidi, gece işinin iki misli addi, kadın ve çocuk işinin ciddi bir tarzda himayesi ve on dört yaşından dûn olup hafif işlerde istihdam edilen çocukların işleticiler tarafından günün muayyen saatlerinde tahsil ettirilmesi ve bu saatin iş saatleri misillü ücrete tabi olması, eyyam-ı resmîyenin ücret verilmek suretiyle tatili gibi işçi grubunun İktisat Kongresi'nde müdafaa ettiği hayati noktaların mesai kanununa ithal olunmasına gayret edeceğiz.

9: İşçi nümayişlerinin ve halk tezahüratının ihlali hâkimiyet-i milliye ile gayr-i kabil-i tevfik olduğundan, bunların serbestî-i tam dâhilinde cereyanlarının teminini isteriz.

10: Memur ve muallimlere dernek teşkili hakkının tanınması bir zarurettir.

11: İptidaî tahsilinin meccaniyet ve mecburiyeti usulünün bilfiil tatbiki icap eder.

12: Muvazzafiyet-i askeriye devresi tenkis ve mühim bir kısmı, genç işçi ve köylülerin tahsil ve terbiye-i içtimaiyesine hasrolunmalı ve ordu; tahsilden mahrum kalmış olanlar için bir mektep yerine geçmelidir.

13: Eytam ve eramil ve malulîn maaşları maişet bahasıyla mütenasip miktarlara iblağ olunmalı ve darülacezelerin ve hastahanelerin tekessürü suretiyle fukaranın meccanen tedavi ve takviyesi temin olunmalıdır.

14: Bilcümle memurların azl ve nasbı mesaili ve hukuk-ı siyasiyeden istifadeleri hususu salim bir usul dâhilinde hal ve tesviye edilmelidir.

15: Derebeylik bekayası olan ve köyleri feci bir tarzda yağma ve garet eden mütegalibenin ferdî teşebbüslerle asayiş ihlal etmelerine meydan bırakmayacak bir şekilde, usul-ı inzibat ıslah edilmelidir.

16: Milletın hakiki mümessilleri doğrudan doğruya halkın intihap ettikleri vekiller olduğuna nazaran, Millet Meclisi intihabatının her türlü tesirâttan ve resmî müdahalelerden azade olarak icra edilmesi icap eder.

Arkadaşlar! Bu esasât dâhilinde çalışmayı kabul ediyorsanız hemen partiye dâhil olunuz ve tanıdıklarınızı da irşad ve tenvir ile beraber getiriniz.

Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi

Muvakkat Heyet-i İdaresi

Genç Proleter

– Minyatür –

Çıplak ayakları, yırtık üstüyle fattan, canlı bir kuş gibi çamurlarda zıplar.. Aç fakat daima neşelidir. Günü sevinç ve şetaret içinde geçirir.. Nereden geldiği bilinemez.. Bu herkes için gayr-ı münkeşif bir sır gibidir.. Öyle diyorlar ki annesi hava, babası da güneşmiş.. Ölmek için bir lokmacık ekmeğini köpeklerden kapar... Nerede olsa, bir çöplükte bile, elbiseye benzer bir şeyler bulur.. O, her an seherler gibi temiz ve saftır.. Hiç eğilmeyen alnı, çok yüksek ve her zaman mağrurdur. İlahi bir sır gibi karanlık içinden çıkmıştır.. Güneşin keskin ve kızıl şualarına benzeyen sözleri harikulade ve esrarengizdir..

Her zaman, fısıldar gibi duran dudaklarından kimse bir şey anlamamıştır.. Belki de anlamak istemiyor.. Cemiyet onu arasından çoktan atmıştır.. Artık her kalp onun için kapalıdır.. Tenezzül denilen yılan, saf yüreğinin henüz tanımadığı bir şeydir..

Cemiyet, cemiyet, cemiyet... İşte senin katilin!. Ben seni göğsümün üstüne basmak, rahîm bir anne gibi buselerimle, gözyaşımınla sevdami sana vermek isterim. Cemiyet, onu sana vermek istememişti.

Zehirli gülüşlerin altında saklamak istediğin hastalığını anlıyorum..

Ben de sana, gözyaşlarımı göstermemek için gülmüştüm. Her saniye, fısıldar gibi açık duran dudaklarından burjuvaziye kin ve lanet yağdıran sesini de duyuyorum..

Ben de sana, bunların daha ağırını işittirmemek, içimde tutuşan alevlerin kızılığını bildirmemek için dişlerimi sıkıyım..

İkimiz beraber doğduk.. İkimiz de bedbahtız.. Benim zavallı yoldaşım..

Nisan 923

Memduh Necdet

İstanbul Amele Haberleri:

Hükümet fabrikalarında, çalışan amelenin aylıklarından tekaüdiye sıfatıyla tevkif edilen yüzde 6'lardan vücuda gelen (temin-i istikbal sandığı) 50,000 lira kadar büyük bir meblağ toplayabilmişti. Fakat bu para, bizzat işçilerden olacağına, fabrikalar müdüriyeti tarafından müntehap memurlar tarafından idare edildiğinden mahalline sarf edilmemiş, yalnız memurlara me'kel olmuş, fabrikalarının işletilmesine sarf olunmuş ve bugün bu sandığın kasası bomboş bir haldedir.

Haber aldığımız göre, son günlerde hükümet tarafından verilen bir emir üzerine, maaşâtı 150-300 arasında bulunanlara tediyyatta bulunulacak ve para kaldığı takdirde diğer maaş ahabına verilecektir. Olmadığı takdirde sandık üzerine zimmet kaydedilecektir.

Otuz senelik sa'yinin mukabilinde birkaç yüz kuruş almak hakkını kazanan işçilerin, sırf kendi paralarına kendileri sahip olmamaları, heyet-i idareyi kendileri teşkil etmemeleri yüzünden bin müşkülât ve mahrumiyete katlanarak kara günleri için ayırdıkları paraları mahvoluyor ve kendileri, ömrünün son günlerinde bütün himaye ve yardımlarından mahrum, en feci bir yoksulluk içinde kıvranıyorlar.

İşçi arkadaşlarımız şunu akıllarına koymalıdır ki ancak kendi işlerini kendileri gördükleri, kendi mukadderatlarına kendileri hâkim oldukları zamandır ki diğer memleketlerdeki arkadaşları gibi sefaletlerini az çok azaltacaklar. Haklarından hiç olmazsa bir kısmını kazanarak kati kurtuluş günü gelinceye kadar nispî bir refah içinde insan gibi yaşayacaklardır.

Bu ise ancak teşkilât, birlik ve sınıf mücadelesi ile kabildir. Eğer işçiler bu basit ve iptidaî hakikati anlamayarak hâlâ bugünkü lakaydî ve ataletlerinde devam edecek olurlarsa, onların haklarını ve menfaatlerini koruyacak olanlar, patronlar ve onların memurları değildir. (Temin-i istikbal sandığı) rezaleti kendilerine bu hususu, pek çok nutuklardan ve nasihatlerden daha müspet ve mukni bir surette ispat etmiştir.

Yine işittik ki, hükümet fabrikalarına mensup bir müessese müdüriyeti, 36 seneden beri orada çalışan bir işçinin yevmiyesini, ihtiyar diye yüz kuruştan yetmiş beş kuruşa tenzil etmiştir. Yine, bu fabrikalarda kırk senedir dökmecilik eden bir amele, bir gün hiç sebepsiz kapı dışarı ediliyor ve cüzi bir maaş ile tekaüt olunuyor. Şikâyeti üzerine, kendisine ihtiyar olduğu ve fabrikada iş kalmadığı söyleniyor. Hâlbuki birkaç gün sonra mezkûr fabrikaya dökmeye ait bir sipariş veriliyor. Fakat fabrika müdüriyeti bunu diğer bir fabrikaya havale etmeye mecbur kalıyor. Biz, bu hadiselerin fecaati karşısında, nefretle titremekle beraber bunda bir gayr-ı tabiiilik görmedik.. Çünkü sermayedar nizam-ı içtimaisi içinde, mal sahiplerinin yegâne düşündükleri şey kazançtır. Onları bu suretle harekete sevk eden kazanç hırısıdır. Sermayedarlar kullandıkları beygirlerle, insanlardan daha iyi bakarlar.. Çünkü hastalanan veya ölen bir beygir ezenler için kaybolmuş bir sermayedir, hâlbuki, her ne suretle olursa olsun, fabrikadan çıkan bir amelenin yerine koyacak yüzlercesini bulurlar.

Mamafih, eğer işçilerinin kuvvetli teşkilâtları, sendikaları olsaydı, mal sahipleri kendilerine karşı bu kadar keyfi bir surette hareket edemeyecekti.

Yine hükümet fabrikalarına ait mühimmat fabrikasında gözlerini kaybetmiş olan alil bir işçiye müdüriyet kapısı önünde rastladık. Matlubu olan birkaç yüz liradan bir parçasını alabilmek için uğraşan bu zavallı işçi, gözlerini millet ordusuna cephaneye yetiştirmek için

kaybettiğini söylüyordu. Reva mıdır ki bir tarafta millî kurtuluş mücadelesinde müspet hiçbir hizmeti olmayanlar, hatta kendi hasis menfaatleri için millî mücadeleye darbe vurmuş olanlar süslü otomobiller içinde gezsinler, ziyafetten ziyafete, eğlenceden eğlenceye koşsunlar da, müdafaa-i milliye uğrunda her şeyini, sıhhatini, gençliğini, bütün varlığını feda eden bu vatan çocukları böyle sefil ve perişan, kapı kapı ekmek dilensinler!

Uyanıklık Hareketleri:

Reji fabrikası amelesi, beynelmilel işçi günü olan 1 Mayıs'a müsadif Salı günü umumî tatil-i eşgal edecekler ve nümayişlere iştirak eyleyeceklerdir. Sınıf menfaatlerini idrak etmiş, yarını görebilecek derecede şuurlanmış işçiler için bundan daha musib bir karar olamazdı. Ümit ve temenni ediyoruz ki, İstanbul'un bütün işçileri de, meselenin ehemmiyet ve ciddiyetini takdir ederek umumî tatil-i eşgal edecekler ve nümayişlere, tezahürlere iştirak ederek, amele kuvvetinin azametini göstereceklerdir.

Haber aldık ki Adapazarı'nda İmalat-ı Harbiye'ye mensup işçi arkadaşlarımız 1 Mayıs günü için büyük hazırlıklarda bulunmaktadırlar. İşçiler için bir ümit günü olan 1 Mayıs'ta tatil-i eşgal ettikten maada menfaati hasta sandığına ait olmak üzere Amele namında bir piyes temsil edecekler ve muhtelif hitabeler ve hasbıhallerle işçileri tenvir etmeye, henüz teşkilât altında olmayanları teşkilâtlandırmaya ve birleştirilmeye çalışacaklardır. Kendilerini şimdiden tebrik ederek büyük muvaffakiyetler temenni eyeriz ve İstanbul arkadaşlarımızın da bu sahada Adapazarı arkadaşlarımızdan geri kalmayacaklarını ümit etmek isteriz.

Cihan Biraderler Matbaası.

Müdür-i Mesul: *Sadrettin Celal*

Kol ve dimağ işçileri!

Sizi alakadar eden bütün meselelerden bahseden, millî ve beynelmilel amele hayatından ve hareketlerinden haberdar eyleyen, Marksizm esaslarını izah eden

Aydınlık

mecmuasını her ay muntazaman takip ediniz.

Aydınlık sizin mecmuanızdır ve onu siz yaşatacaksınız.

Abone olunuz ve bulunuz.

İstanbul için 12 numarası 120 kuruş

Vilayetler için 12 numarası 130 kuruş

Hariç için 12 numarası 150 kuruştur.

Sermayedar zulüm ve esaretinin sırrını öğreten ve amele kurtuluş yollarını gösteren (Aydınlık Külliyyatı)nı okuyunuz ve arkadaşlarınıza okutunuz.

	Para	Kuruş
Sermayedar Nizam-ı İçtimaîsi	10	
Burjuva Demokrasisi ve Sosyalizm	5	
Sosyalizm ve Tekâmülü	10	
İş Ücreti ve İşsizlik Buhranı	2	20
Sendika Meseleleri	5	
Türkiye ve İçtimaî İnkılap	10	
İçtimaî Mesele ve Islahatçılar	2	20
Köylü Sınıfının Vazifesi	2	20
Komünist Beyannamesi	10	

Sipariş için: Nuruosmaniye Caddesi'nde 57 numarada Aydınlık müdüriyetine müracaat olunmalı ve yüzde yirmi beş posta ücreti ilave edilmelidir.